

Prilog raspravi o reformi stečajnog zakonodavstva u BiH: mogu li rješenja hrvatskog zakonodavstva u pogledu kompenzacije stečajnim upraviteljima poslužiti kao normativni uzor?

Bodul, Dejan; Rizvanović, Edin; Vidić, Marija

Source / Izvornik: Zbornik radova „Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse“, 2021, 117 - 149

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.47960/2744-2918.18.21.117>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:474534>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-19**

PRAVNI
Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

UDK: 347.736 (497.6)
Izvorni znanstveni članak

Prof. dr. sc. Edin Rizvanović*

Doc. dr. sc. Marija Vidić**

Doc. dr.sc. Dejan Bodul***

PRILOG RASPRAVI O REFORMI STEČAJNOG ZAKONODAVSTVA U BIH: MOGU LI RJEŠENJA HRVATSKOG ZAKONODAVSTVA U POGLEDU KOMPENZACIJE STEČAJNIM UPRAVITELJIMA POSLUŽITI KAO NORMATIVNI UZOR?

Sažetak

Među indikatorima kvalitete stečajnog postupka su svakako i troškovi stečajnog postupka. Naime, adekvatan model snošenja troškova stečajnog postupka, a time i model kompenzacije operativnog tijela, jedan je od osnovnih elemenata učinkovitog stečajnog postupka. U suprotnom, rizik od neadekvatnog zalaganja operativnog tijela, a time trošak skupog i sporog postupka, se multiplicira. Rad se temelji na usporedbi relevantnoga zakonodavstva u BiH sa zakonodavstvom u RH. Usporedno pravni prikaz daje uvid u sličnosti i razlike između pravne regulacije u Bosni i Hercegovini i one u Republici Hrvatskoj. Povijesna pripadnost istoj državi, s obzirom na zajedničku tradiciju i standarde pojedine grane prava, logičan je razlog uzimanja za uzor hrvatskoga zakonodavstva. Štoviše, jasna orijentacija na već postojećem sistemu sa znatnim iskustvom u praksi također je smisljena, iz razloga što takva situacija omogućava korištenje sudske prakse i stručne literature kao pomoćnog sredstva u rješavanju problema koji se javljaju u primjeni zakona. Pritom se ne gube iz vida ni ograničavajući čimbenici, i to prvenstveno glede državnoga uređenja BiH. Ipak uslijed opsega problematike, rad je u mogućnosti dotaknuti tek određena pitanja troškova stečaja. Ono što autori

* Redoviti profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta „Džemal Bijedić“.

** Docentica na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Mostaru.

*** Docent, Katedra za građansko postupovno pravo, Rijeka, Hrvatska. *This paper (research) was financed by the University of Rijeka for the project ZIP-UNIRI-130-7-20.*

žele istaknuti, ili treba da bude odmah uočljivo je kritična potreba za revizijom de lege lata uređenja pravnog statusa nagrade za rad stečajnim upraviteljima u bosanskohercegovačkoj legislativi.

Ključne riječi: reforma stečajnog prava, nagrada i naknada troškova stečajnog upravitelja, Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska.

1. Okvir za raspravu

Pri izradi novih zakona gotovo redovito se pojavljuje pitanje, treba li slijediti tradicionalno kontinentalno-europske modele, ili pak anglo-američke modele, kojima se katkad pridaje pridjev “modernijeg”. Ili bi se možda, prema principu “najbolje iz oba svijeta”, trebalo kombinirati elemente ovih sistema. Ovdje najprije treba konstatirati da vjerojatno nijedan ozbiljan teoretičar ili praktičar tko je analizirao pravnu materiju druge države, ne bi bio zagovornik pristupa po kojem se pravo neke druge države “transplantira” po principu “jedan na jedan”, bez prilagođavanja vlastitim (ne)prilikama. Naime, pravo regulira konkretne pravne kulture i društva koja imaju svoju tradiciju, probleme i uvjete. Iako BiH za opći cilj ima transformaciju svoje legislativne i pripremu za članstvo u EU, ona ipak stoji pred individualnim izazovima.

2. Izazovi BiH u dosadašnjem reguliranju stečajne legislativne te iskustva hrvatskog zakonodavca

Stanje u stečajnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine pored analize pravnog i institucionalnog okvira koji uređuje ovo područje, zahtijevao bi i analizu njihova provođenja, ali i posljedica koje oni imaju na pojedinca i društvo u cjelini. Kako prostor koji ovdje imamo, ne dopušta detaljnu raščlambu ove problematike, smatramo važnim osvrnuti se na trenutno stanje kako normativno tako i empirijski. Nadležnosti institucija BiH i nadležnosti njenih entiteta utvrđene su neposredno Ustavom koji je donio potpuno novo uređenje, novi ustavnopravni poredak, zbog čega se, zaista, može reći da je pravni *novum*.¹ Članak treći Ustava BiH u cjelini je posvećen nadležnostima i odnosima između državne i entitetske razine, a u točki dva istog članka pod naslovom „Nadležnosti entiteta“ utvrđuju se neka specifična prava entiteta, uz navođenje i njihovih

¹ Podrobnije, Steiner, C., Ademović, N., Komentar Ustava Bosne i Hercegovine, Konrad Adenauer Fondacija (izd.), Sarajevo, 2010.

obveza.² To rezultira zaključkom da su statusni položaji pravnih subjekata, u što ulazi materija stečaja i likvidacije, u nadležnosti entiteta. Ovomu treba dodati i specifičnu ustavnopravnu poziciju Distrikta Brčko koji ima nadležnost da, kao i entiteti, uređuje status svojih poslovnih subjekata.³ Koristeći svoje ustavne, a Distrikta Brčko i statutarne nadležnosti, ove političko teritorijalne jedinice Bosne i Hercegovine donijele su zakonske propise kojima reguliraju materiju stečaja i likvidacije.

U Republici Srpskoj je 2016. usvojen novi Stečajni zakon RS (SZ RS),⁴ kojim je stavljen van snage prethodno važeći Zakon o stečajnom postupku.⁵ U Federaciji BiH je na snazi Zakon o stečajnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZSP FBiH).⁶ Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH je dana 26. siječnja 2021. godine usvojio Prijedlog zakona o stečaju, no potrebno je da isti prijedlog usvoji i Dom naroda. Nakon toga bi se moglo pristupiti izradi podzakonskih akata na temelju navedenog zakona. Federacija BiH je, sukladno strateškim i reformskim dokumentima, novi stečajni zakon trebala donijeti još 2015., odnosno 2016. Učinkovitija pravila stečajnog prava predviđena su u Reformskoj agendi za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2015 – 2018.,⁷ u Ažuriranom akcijskom planu za realizaciju Reformske agende FBiH,⁸ kao i u Strategiji za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini za razdoblje od 2014. do 2018.⁹ U Distriktu Brčko, za razliku od entitetskih propisa, dugo je na snazi bio Zakon kojim se u jednom tekstu regulira materija stečaja, prinudnog poravnjanja i likvidacije.¹⁰ Naime tek se 2019. implementirao Zakon o stečaju Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (ZS BD).¹¹ Reformski zakoni o stečajnom

² Bieber, F., *Bosna i Hercegovina poslije rata: Politički sistemi u podijeljenom društvu*, Buybook (izd.), Sarajevo, 2006.

³ Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Modul 3 – Reorganizacija stečajnog dužnika, Sarajevo, 2007., str. 1-108.

⁴ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 16/2016.

⁵ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 67/02, 77/02, 38/03, 96/03, 68/07, 12/10, 16/10 i 26/10.

⁶ „Službene novine Federacije BiH“, br. 29/03, 32/04, 42/06, 52/18.

⁷ Dostupno na: <http://www.fbihvlada.gov.ba/pdf/Reformska%20agenda.pdf>, posjećeno: 10. 1. 2020.

⁸ Dostupno na mrežnim stranicama:

<http://www.vladahbz.com/sadrzaj/dokumenti/vlada/Akcijski%20plan%20F%20bih%20za%20realizaciju%20reformake%20agende%20za%20bih%202015%202018.pdf>; posjećeno: 10. 1. 2020.

⁹ Dostupna na mrežnim stranicama:

<http://www.mpr.gov.ba/aktuelnosti/propisi/konsultacije/SRSP%20u%20BiH.pdf>, posjećeno: 10. 1. 2020.

¹⁰ Zakon o stečaju, prinudnom poravnjanju i likvidaciji, Sl. glasnik Distrikta Brčko, 1/02.

¹¹ „Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 16/2019.

postupku u Federaciji i RS iz 2002./03. su koncepcijski istovjetni njemačkom Insolvencijskom zakonu (*Insolvenzordnung*) iz 1999.¹² Dakle, možemo načelno tvrditi kako su zakonodavci usvojili europski koncept stečajnog postupka koji je tradicionalno naklonjen interesima stečajnih vjerovnika, ali su isto tako uzeli u obzir i suvremene tendencije u stečajnom zakonodavstvu po kojima je moguće spašavanje (restrukturiranja, preustroja, rehabilitacije, reorganizacije ili stečajnog plana) stečajnog dužnika.¹³ Nizom reformi, pravna regulacija iz područja stečaja usklađena je s stečajnom legislativom zapadno-europskih zemalja¹⁴ te su stvoreni normativni preduvjeti za funkcionalizaciju stečajno-pravne zaštite (kraće trajanje stečajnog postupka, veće namirenje tražbina vjerovnika te niže troškove postupka). Time je unaprijeđen pravni okvir u kojem posluju subjekti. Iz empirijske perspektive, iako je ostvaren određeni normativni i infrastrukturni napredak u domeni stečajnih propisa, doktrina upozorava kako je nužno učiniti vjerodostojnije napore. Osim toga, ako gledamo iz perspektive ekonomskih propisa u koje svakako spada i stečajna regulativa, u uvjetima svjetske krize dodatno je važno omogućiti gospodarstvu učinkovitije pravne mehanizme za rješavanje posljedično nastalih problema u poslovanju. Stoga, iako je donošenjem relativno modernih stečajnih propisa u BIH znatno unaprijeđen stečajni postupak, doktrinarne analize govore kako je njegova dugogodišnja (ne)primjena ukazala na niz nedostataka. Iako pravni sustav ne čine samo propisi nego i način njihove primjene, anegdotski dokazi¹⁵ ukazuju da razlike nastaju i u tumačenju i primjeni sličnih ili čak istovjetnih pravnih odredbi.^{16 17}

¹² Bundesgesetzblatt, 1994., I, str. 2866; posljednja izmjena Bundesgesetzblatt, 2011., I, str. 2854. - dalje: InsO.

¹³ Rajčević, M., Zakonska regulativa stečaja ili likvidacije u Bosni i Hercegovini, u: Das Ohrider Symposium: Beiträge zur Reform des Insolvenzrechts in den Staaten Südosteuropas/Simpozijum u Ohridu: prilozi reformi stečajnog prava u zemljama južne Evrope/ Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) (Hrsg.), Bremen: Edition Temmen, 2006., str. 73-77. i 93-103.

¹⁴ Primjerice, vidi Čolović, V., Opšti pojmovi o međunarodnom stečaju (stečajnom postupku sa elementom inostranosti), Aktuelna pitanja stečajnog prava, Udruženje pravnik-a Republike Srpske, Banja Luka, 2008., str. 289-359.

¹⁵ U BiH postoji centralna baza podataka sudske prakse.

¹⁶ Tako i detaljnije, Evropska komisija za demokratiju kroz pravo (Venecijanska komisija), Mišljenje o pravnoj sigurnosti i nezavisnosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini, Usvojila Venecijanska komisija na 91. plenarnoj sjednici, (Venecija, 15.-16.06.2012.), Strasburg, 18.6.2012., Mišljenje br. 648/11, str. 8.

¹⁷ Paradigmatski primjer rečenog je Republika Srpska gdje je Pravna služba za reviziju javnog sektora napravila analizu stečajnih postupaka. Analizu su nazvali „Stečajni postupci u Republici Srpskoj”. U sagledavanju problema funkcioniranja stečajnog sustava polazna točka su bili pokazatelji učinkovitosti stečajnog postupka i to: (1) trajanja, (2) stupnja namirenja vjerovnika i (3) visine troškova provođenja stečajnog postupka. Ovi

Dok je u Republici Srpskoj novi Stečajni zakon stupio na snagu još 2016., reforma stečajnog zakonodavstva u Federaciji BiH u značajnoj mjeri kasni. Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine je 13.12.2016. odobrio većinom glasova Nacrt Zakona o stečaju i uputio ga u javnu raspravu.¹⁸

indikator, koji predstavljaju ujedno i najbolji način praćenja ostvarenja ciljeva stečajnog postupka, ukazuju da stečajni postupci nisu ispunili svoje ciljeve. Naime, posljedice okončanih stečajnih postupaka nisu u funkciji zadanih ciljeva, namjera i opredjeljenja zakonodavca, kako onih naznačenih u zadnjim izmjenama stečajnih propisa. Više od polovice stečajnih postupaka se zaključi zbog nedostatne stečajne mase, tj. bez podjele sredstava vjerovnicima. Vjerovnici u stečajnim postupcima nisu naplatili najveći dio svojih potraživanja. Najčešći i najveći vjerovnici u stečajnim postupcima su institucije države, koje paradoksalno imaju najmanji stupanj naplate. Problem je što ovakvi rezultati stečajnih postupaka imaju značajne posljedice na proračun koji je ostao uskraćen za stotine milijuna kuna. Nadalje, stečajni postupci se ne pokreću u zakonom predviđenim rokovima ili se uopće ne pokreću. Nepravovremeno pokretanje stečajnih postupaka u vezi je s nezainteresiranošću vjerovnika i dužnika, nepredumljenim troškovima prethodnog postupka i neuređenoj dokumentaciji za podnošenje prijedloga za pokretanje stečajnog postupka. Vrijeme trajanja postupka duže je od predviđenih rokova i uvjetovano je pravovremenošću pokretanja, načinom zaključenja i kompliciranošću postupka. Najduže su trajali stečajni postupci zaključeni diobom stečajne mase ili stečajnim planom. Neriješeni imovinsko pravni odnosi, neuspješne prodaje imovine, proceduralno manipuliranje žalbenim mogućnostima i prateći parnični postupci bili su među glavnim uzrocima duljine postupaka. Dužina platežne nesposobnosti i prekoračenja rokova koji su s tim u vezi, također, nisu u funkciji ispunjenja definiranih ciljeva. Nepravovremenim pokretanjem stečajnog postupka propušta se prilika da se sačuva aktiva poduzeća, što je preduvjet većeg stupnja namirenja vjerovnika. Troškovi stečajnog postupka značajno variraju i u strukturi su se kretali i do 90% prihoda. Visoko učešće troškova u ukupno ostvarenim prihodima u stečaju u vezi je s trajanjem postupka, visinama naknada i brojem osoba angažiranih u stečajnom postupku te brojem pratećih parničnih postupaka. Dakle, rezultati su pokazali kako indikator nisu zadovoljavajući. Tako i detaljnije, Pravna Služba za reviziju javnog sektora, (2012.). Izvještaj revizije učinaka - Stečajni postupci u Republici Srpskoj, Banja Luka, br. 002-11, 1-61. Isto vidi, Popović, V., Novine u stečajnom pravu Republike Srpske, Zbornik radova – Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, Mostar, br. 13., 2015., str. 6-14.

¹⁸ Nacrt Zakona o stečaju razmatran je na 13. redovitoj sjednici Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, održanoj dana 13.12.2016. i na 12. izvanrednoj sjednici Doma naroda Parlamenta Federacije BiH, održanoj dana 29.12.2016. Od strane oba doma obrađivaču zakona, odnosno Vladi Federacije je naložena provedba javne rasprave u trajanju od 45 dana. Postupajući po Zaključku Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, br.: 01-02-2136/16 od 27.12.2016. i Zaključku Doma naroda Parlamenta Federacije BiH, br.: 02-02-2136/16 od 29.12.2016., pristupilo se organiziranju i provedbi javne rasprave. Tekst Nacrta zakona o stečaju objavljen je na web stranici Federalnog ministarstva pravde sa obavještenjem o javnoj raspravi i mogućnošću dostavljanja primjedbi i sugestija od strane svih zainteresiranih sudionika. Kao završni dio javne rasprave organizirana je usmena sesija u zgradi Federalnog ministarstva pravde 21.02.2017.

Radna grupa koju su činili predstavnici Svjetske banke, ministarstava i drugih relevantnih ustanova konstatirala je kako u važećem Zakonu o stečajnom postupku određene oblasti nisu dobro regulirane zbog čega je Vlada predložila donošenje novog zakona. Međutim, budući je u međuvremenu objavljena presuda Ustavnog suda FBiH br. U-27/15 kojom su dva članka Zakona o stečajnom postupku FBiH oglasena neustavnim, tek 2018. pristupilo se izmjenama zakona kako bi se uskladio s tom odlukom.¹⁹ Vlada FBiH je na 139. sjednici, održanoj 26. 04. 2018. godine, usvojila Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stečajnom postupku. Parlament FBiH je razmatrao i usvojio predmetni zakon po hitnom postupku na 29. vanrednoj sjednici Predstavničkog doma, održanoj 22. 5. 2018. godine, a u Domu naroda na 19. vanrednoj sjednici, održanoj 6. 6. 2018. godine.²⁰

Prijedlog Zakona o stečaju je 2018. putem Vlade FBiH upućen u Parlament FBiH, te je u veljači 2020., razmatran na sjednici Predstavničkog doma, ali nije usvojen. Prijedlog zakona o stečaju, čiji je predlagatelj Federalna Vlada, odobren je većinom glasova na online sjednici Predstavničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine održanoj 26. siječnja 2021.²¹ No, dok isti Prijedlog ne usvoji i Dom naroda, na snazi je Zakon o stečajnom postupku FBiH.

Proučavanjem postojećeg položaja stečajnog upravitelja u pozitivnom pravu navedenih zemalja, dolazimo do zaključka kako u oba zakonodavna uređenja, dakle hrvatskom i bosanskohercegovačkom, upravitelj ima na sličan način reguliran položaj. On otvaranjem stečajnog postupka (tzv. pravilo nultog sata) postaje zastupnik stečajnog dužnika i tijelo stečajnog postupka. U funkciji ovog tijela stečajnog postupka objedinjene su, s jedne strane, ovlasti izvansudskog tijela stečajnog postupka i, s druge strane, zakonskog zastupnika dužnika i upravitelja imovine stečajnog dužnika koji imovinom upravlja u ime i za račun vjerovnika. On predstavlja središnje operativno tijelo stečajnog postupka koji ima ulogu „nadzornika“ kojem sud i vjerovnici povjeravaju zadatak skrbi o stečajnoj masi dužnika. Na praktičnoj razini novi SZ RS iz 2016. je unaprijedio sveukupni status stečajnih upravitelja, a što se očekuje i od novih odredbi koje će se usvojiti u FBiH. U RS se lista stečajnih upravitelja redovito ažurira, imenovani upravitelji redovito se obrazuju na 4 do 5 edukacija godišnje. Edukacije su obvezne i Ministarstvo pravde RS vodi evidenciju o sudjelovanju. Predstavnici pravne i poslovne zajednice navode kako stečajni sudci ponekad ne upravljaju radom stečajnih upravitelja na učinkovit način jer im nedostaje specijalizaci-

¹⁹ Federalno Ministarstvo Pravde je za Prednacrt zakona o stečajnom postupku pribavilo potrebna mišljenja od Ureda za zakonodavstvo i Federalnog ministarstva financija, nakon čega je Nacrt zakona upućen u proceduru usvajanja.

²⁰ „Službene novine FBiH“, broj 52/18.

²¹ Za tekst zakona glasala su 54 poslanika, 16 je bilo protiv, a pet suzdržanih.

ja iz upravljanja stečajnim postupcima. Stečajni upravitelji, u praksi, ponekad, upravljaju predmetima po vlastitoj dinamici i svom viđenju. Ministarstvo pravde FBiH ne prati na adekvatan način rad stečajnih upravitelja, niti je izricalo sankcije onim stečajnim upraviteljima koji su radili neprofesionalno i/ili neetično. S novim pravilima, ovo bi se trebalo unaprijediti i spriječiti. Praksa je pokazala kako i stečajnim upraviteljima nedostaju vještine upravljanja složenim predmetima, posebice je veliki problem što je otežavalo rad stečajnih upravitelja, to što su imenovani za više gospodarskih društava.²² To je onemogućavalo učinkovito postupanje.

Hrvatska novija povijest stečajnog prava pokazuje kako je posljednjih 20-ak godina RH prošla trnoviti put od samoupravnog socijalizma do osamostaljenja i prelaska na tržišnu ekonomiju, zatim agresivnog rata te procesa tranzicije (koja još uvijek traje). Iako je sustav samoupravljanja ostavio nešto prostora konkurenciji i samostalnom djelovanju gospodarskih subjekata, prelazak na tržišnu ekonomiju značio je niz prilagodbi i reformi unutar financijskog sustava u Hrvatskoj, sve u funkciji gospodarskog razvoja te maksimiziranja društvenog blagostanja.²³ Slijedom toga, dolazi prvo do novele Zakona o prisilnoj nagodbi, stečaju i likvidaciji 1994. (NN, br. 9/94.). Novo stečajno pravo uređeno je Stečajnim zakonom od 15. svibnja 1996. (NN, br. 44/96.). Zakon je stupio na snagu 1. siječnja 1997. kada je prestao važiti Zakon o prisilnoj nagodbi, stečaju i likvidaciji (čl. 341. Stečajni zakon iz 1997.). Polazište za novi SZ-on bio njemački Insovenzijnski zakon (*Insolvenzordnung*) iz 1999. koji je i sam radikalno izmijenio njemačko stečajno zakonodavstvo.²⁴ Model stečajnog plana, u suvremenom obliku, uveden je u pravni sistem donošenjem (novog) Stečajnog zakona 1997. Novim SZ promijenjeni su preduvjeti za otvaranje stečajnog postupka, kao i pravne posljedice koje proizlaze s otvaranjem postupka. Uloge stranaka u stečaju također su redefinirane, posebno uloga vjerovnika i stečajnog upravitelja. On u suradnji i pod nadzorom stečajnog suca, provodi stečajni postupak. Stoga su za ovu funkciju propisani posebni uvjeti. Uz sve reforme, statističke analize zaključno s 2011. ukazuju na znatan broj velikih, srednjih i malih trgovačkih društava koja su dugogodišnji gubitaši, s ogromnim obvezama, često s negativnim

²² Korištenje procesnih reformi za unapređenje privrednog pravosuđa u BiH, The World Bank, jun/lipnja 2019., str. 16.

²³ Podrobnije Jurković, P., Financijske teme i dileme - Doprinos raspravi o financijskim reformama u zemljama u tranziciji, Ekonomski fakultet Zagreb i Mikrorad, Zagreb, 2006., str. 195.

²⁴ Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I str. 2866), die zuletzt durch Artikel 19 des Gesetzes vom 20. Dezember 2011 (BGBl. I str.2854) geändert worden ist. Isto vidi PAULUS, C. G., Germany: Lessons to Learn from the Implementation of a New Insolvency Code, Connecticut Journal of International Law, vol. 17, 2001, no. 1, str. 89. *et seq.*

kapitalom, bez specijalizacije i s ogromnim viškom zaposlenih. Takvi poslovni subjekti su preživljavali zahvaljujući „mekom“ proračunskom ograničenju, odnosno subvencijama države, topljenju njihovog kapitala te činjenici nepostojanja odgovornosti za nepokretanje stečajnih postupaka. Kaznenopravna regulativa se u praksi, zbog nejasnih razloga, gotovo uopće ne provodi te ne postoji niti nikakav strah od eventualnog kažnjavanja.²⁵ Više nego ikada financijska kriza uvjetovala je potrebu za radikalnom reformom stečajne regulative. Vlada RH je stoga krajem 2012., s ciljem da se restrukturiraju ili da ukoliko to nije moguće odu u stečaj, implementirala Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi.²⁶ On je stupio na snagu 01.10.2012. uvođenjem alternativnog izvansudskog stečajnog postupka – postupka predstečajne nagodbe čime je značajno utjecao na hrvatsko stečajno pravo. Time je unaprijeđen pravni okvir u kojem posluju subjekti. Idejna rješenja ZFPPN su transplantirana iz slovenskog Zakona o *finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju*²⁷ u kojem se obrađuje (osim financijskog poslovanja), još i predstečajni i stečajni postupak, kao i predstečajna (prisilna) nagodba.²⁸ Spuštajući se na praktičnu i empirijsku razinu, vidimo kako je donošenjem ZFPPN 2012. znatno izmijenjen stečajni postupak u Republici Hrvatskoj. Ipak u njegovoj višegodišnjoj praktičnoj primjeni uočeno je niz problema u tumačenju i

²⁵ Vidi, Bodul, D., *et al.*, Novosti i problemi u provedbi stečajnog zakonodavstva u Republici Hrvatskoj, *Ekonomski pregled*, vol. 65, 2014., br. 4, str. 318-351.

²⁶ NN, br. 108/12., 144/12., 81/13., 112/13. 71/15. i 78/15.- dalje: ZFPPN.

²⁷ Ur. l. RS, št. 13/14. - *uradno prečišćeno besedilo*.

²⁸ Bitno razlika je činjenica kako je postupak financijske reorganizacije dužnika u isključivoj stvarnoj nadležnosti okružnog suda (Novela ZFPPIPP-C Ur.l. RS, št. 52/10., koja važi od 01.09.2010.) dok postupak predstečajne nagodbe vodi nagodbeno vijeće pri FINI (pravnoj osobi koja ima javne ovlasti), što je u praksi postavilo problem ustavnosti takvog rješenja. Naime, Republika Hrvatska, kao stranka u postupku predstečajne nagodbe u pravilu je najveći vjerovnik, pa se opravdano može postaviti pitanje objektivnosti i nepristranosti osoba koji su članovi nagodbenog vijeća jer ih imenuje jedna od stranaka u postupku, i to, nerijetko, vjerovnik s najvećim pravima na imovini predstečajnog dužnika, dakle Republika Hrvatska. Iznescena teza dobiva na važnosti ako ulogu nagodbenog vijeća, kao subjekta u predstečajnoj nagodbi, analiziramo i kroz prizmu članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Vidi, Bodul, D., *et al.*, O položaju nagodbenog vijeća u postupcima predstečajne nagodbe iz perspektive čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 34, 2013., br. 1, str. 471-489.; DIKA, M., Predstečajna nagodba: pretpostavke, pokretanje, tijela, sudionici, provedba postupka, učinci, stavljanje izvan snage, u: *Savjetovanje o Zakonu o financijskom restrukturiranju i predstečajnoj nagodbi*, Organizator, Zagreb, 2012., Crnić, I., (ur.), str. 55. te Materijali s Nacionalnog vijeća za praćenje provedbe Strategije suzbijanja korupcije u Hrvatskom saboru na temu: „Koruptogenost i zloupotrebljivost pravnog uređenja instituta predstečajne nagodbe“, sjednica održana dana 25.02.2014.

učincima pojedinih odredbi i instituta, što se pokušalo otkloniti implementacijom i provedbom novog SZ. Stoga dana 12. lipnja 2015. Hrvatski je Sabor sa 74 glasa “za”, 12 “protiv” i 6 “suzdržanih” usvojio novi Stečajni zakon, i to na temelju Konačnog prijedloga Stečajnog zakona br. PZ 777. i amandmana Vlade RH. Novi zakon ima 446 članaka, a u njega su uvrštena pravila o predstečajnim nagodbama te su izvršene izmjene i dopune postojećih pravila o stečaju. Naime, zakonodavac se odlučio za cijeli novi zakon zbog velikog broja dosadašnjih izmjena i dopuna. Novele Stečajnog zakona su u hitnom postupku usvojene u Hrvatskom saboru 2017., i to na temelju Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona br. PZ 197. Riječ je o prvoj noveli toga Zakona koja ima 38 članaka koji će se, u pravilu, primjenjivati u postupcima pokrenutim nakon njezina stupanja na snagu. U pogledu pravila o stečajnim upraviteljima došlo je 2015. do znatnih izmjena. Treba naznačiti kako su reformom 2015. uvedene promjene u način izbora i imenovanja stečajnih upravitelja, u uvjetima za imenovanje stečajnih upravitelja, brisanju s liste stečajnih upravitelja te je uvedena stručna obuka i stručno usavršavanje stečajnih upravitelja s ciljem poboljšanja kvalitete njihovog rada te je uvedeno stalno usavršavanje za stečajne upravitelje. Također su revidirana i pravila o nagradi i naknadi troškova stečajnih upravitelja.²⁹ Naime, Vlada Republike Hrvatske je 2003. donijela Uredbu³⁰ na temelju čl. 21., st. 2. tadašnjeg Stečajnog zakona.³¹ Od velike je važnosti da se ona primjenjuje i na stečajne postupke koji su pokrenuti prije njenog stupanja na snagu, a ne samo na stečajne postupke koji su pokrenuti nakon 1. prosinca 2003.³² Time je zahvatila i u stečena prava stečajnih upravitelja, čak ih je i bitno reducirala (kao niži pravni akt!). Kao prvo, konačna nagrada stečajnom upravitelju ograničena je na maksimalan iznos od 300.000,00 kn (čl. 4. st. 2.), koji iznos može biti uvećan od 5% do 20% od konačne nagrade ako stečajni upravitelj svojim osobitim zalaganjem uspije unovčiti imovinu prije isteka rokova iz čl. 27. SZ-a (čl. 5.). Upravitelju se može odrediti iznos od dodatnih 20.000,00 kn godišnje ako je do tada ostvario pravo na maksimalan iznos nagrade, a nije uspio, iz objektivnih razloga unovčiti imovinu u rokovima propisanim čl. 27., st. 1. SZ-a (čl. 4., st. 3.). Kao drugo, stečajni sudac može, samo

²⁹ Vidi, Hrastinski Jurčec, Lj., *Pravni položaj stečajnog upravitelja u stečajnim postupcima*, Zbornik radova: *Ovrha i stečaj – aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse*, Inženjerski biro, Zagreb, 2007., 80. et seq.

³⁰ Uredba o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrada stečajnim upraviteljima (NN, br. 189/03., stupila na snagu 01. prosinca 2003.).

³¹ NN, br. 123/03., stupio na snagu 30. kolovoza 2003.

³² Čl. 20. Uredbe uređuje da će se na stečajne postupke pokrenute do stupanja na snagu ZID SZ (NN, br. 123/03.) primjenjivati njene odredbe, dok se u čl. 21. utvrđuje da Uredba stupa na snagu danom objave u Narodnim novinama

iznimno, kada za to postoje naročito opravdani razlozi (nastavak proizvodnje ili nastavak obavljanja djelatnosti stečajnog dužnika) odobravati predujmove nagrada stečajnim upraviteljima s tim da se predujmljeni iznosi uračunavaju u konačan obračun nagrade (čl. 6.).³³ Kao treće, Uredba je još uredila: a) nagradu privremenom stečajnom upravitelju, b) slučajevi u kojima se stečajni postupak ne provodi, c) obustava zbog nedostatnosti mase, d) promjena stečajnog upravitelja, e) unovčenje imovine stečajnog dužnika kao cjeline, f) stečajni plan, g) nadzor nad provedbom stečajnog plana, h) osobna uprava (stečajni povjerenik), i) stečajevi s međunarodnim elementom, j) stečaj male vrijednosti, k) nastavak postupka radi naknadne diobe³⁴ i l) stečaj nad bankama iako je ta materija bila regulirana *lex specialis* zakonom. Sljedeća novela Stečajnog zakona³⁵ donijela je rigorozna rješenja prema kojima se potpuno ukidaju prava stečajnih upravitelja na mjesečne predujmove za rad. Zakonodavac je izbrisao st. 6., čl. 29. SZ-a prema kojem stečajni sudac može tijekom stečajnog postupka odobravati predujmove nagrade stečajnim upraviteljima te odlučivati o naknadi troškova koje je imao u obavljanju svoje dužnosti s tim da se predujam može odrediti i u mjesečnim iznosima.³⁶ Primjedbom u obrazloženju prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama SZ iz 2006. je navedeno da Uredba nije produljivana, pa da više nema pravnu snagu. Praksa je ukazala kako je ova primjedba netočna zbog toga što nije riječ o propisima kojima se uređuju pojedina pitanja iz nadležnosti Sabora, već o samostalnom ovlaštenju Vlade Republike Hrvatske (odnosno o pitanju o kojem je Vlada ovlaštena donositi Uredbe). Zbog toga ona, odnosno kriteriji koje sadrži, ostaju pravni temelj odlukama stečajnih sudaca

³³ Vlada je za ukidanje mjesečnih predujmova za rad stečajnih upravitelja imala u dijelu znanstvene i stručne javnosti jer „stečajni upravitelj treba biti motiviran da što prije unovči imovinu stečajnog dužnika, pa bi trebalo kada je god to moguće koristiti se mogućnošću određivanja nagrade i naknade troškova u postotku od ukupno unovčene stečajne mase.“ Tako i detaljnije Barbić, J., *Novosti u stečajnom pravu s pročišćenim tekstom Stečajnog zakona*, Organizator, 2001., str. 89.

³⁴ Rješenje VTS RH 66. Pž-5577/10/3 od 28. rujna 2010. Prema ovoj odluci, stečajnom upravitelju kao upravitelju stečajne mase nakon zaključenja stečajne mase ne može se odrediti naknada propisana odredbom čl. 4. st. 3. Uredbe budući je tijekom trajanja stečaja već bio isplaćen maksimalan iznos od 300.000,00 kn. Ova odluka Suda nije bila dobro primljena od strane upravitelja jer ne vodi računa o odgovornosti stečajnog upravitelja za razdoblje od zaključenja stečajnog postupka do naknadne diobe iz čl. 199. SZ. NN, br. 82/06., stupio na snagu 29. srpnja 2006.

³⁶ Usporediti s čl. 6. Uredbe. Pohvalno je i pravno shvaćanje prihvaćeno na sjednici VTS RH od 19. lipnja 2008. u odnosu na troškove koji bi mogli teretiti razlučnog vjerovnika (uobičajeno banke). Među njima je i nagrada stečajnog upravitelja (razmjerno vrijednosti nekretnine u odnosu na ostalu imovinu stečajnog dužnika). Pravno shvaćanje drugostupanjskog suda je postalo i sudska praksa.

do donošenja i stupanja na snagu nove Uredbe.³⁷ Ipak sporna Uredba uz sve konstatirane nedostatke implementirala je kriterije (osnove) prema kojima suci određuju nagradu stečajnom upravitelju i tako je, barem dijelom neutraliziran subjektivan pristup predmetnoj materiji.³⁸ Tako je u jednom postupku gdje je stečajni upravitelj bio razriješen dužnosti na vlastiti zahtjev (promjena stečajnog upravitelja) Visoki trgovački sud RH, temeljem Uredbe, zaštitio prava stečajnog upravitelja na isplatu nagrade u trenutku razrješenja, a prema vrijednosti unovčene stečajne mase.³⁹ U pripremi je stajao, istina jako dugo, prijedlog Uredbe o utvrđivanju kriterija i načina obračuna i plaćanja nagrade za rad stečajnih upravitelja kojom se žele ispraviti propusti Uredbe iz 2003.⁴⁰ Ona je definirala da se stečajnom upravitelju ponovno nudi menadžerski ugovor jer se nagrada obračunava u odnosu na ukupnu vrijednost stečajne mase bez obzira je li imovina opterećena,⁴¹ a ta nagrada obuhvaća nagradu stečajnom upravitelju utvrđenu po osnovu vrijednosti stečajne mase i stimulacije utvrđenu po osnovi stupnja namirenja stečajnih vjerovnika i složenosti postupaka (čl. 2. prijedloga uredbe). Dakle, nagrada stečajnom upravitelju obračunavala bi se temeljem dva osnova: osnovnog kriterija (po osnovu vrijednosti stečajne mase) te dopunskog ili stimulativnog kriterija (po osnovu stupnja namirenja stečajnih vjerovnika i složenosti postupaka).⁴² Najveći značaj Prijedloga Uredbe jest u tome da ona ne određuje gornju granicu nagrade koju je moguće odrediti stečajnom upravitelju

³⁷ Tako i detaljnije, Hrastinski Jurčec, L., *Pravni položaj stečajnog upravitelja u stečajnim postupcima*, Zbornik radova, Ovrha i stečaj – aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse, Inženjerski biro, Zagreb, 2007., str. 80.

³⁸ Stečajni suci i nadalje imaju odlučujuću važnost prilikom određivanja konačne nagrade jer samo oni određuju postotak nagrade u odnosu na vrijednost unovčene stečajne mase (tablice za izračun konačne nagrade sadrže: a) vrijednost unovčene stečajne mase u kn te b) nagradu u postocima s tim da su postoci u rasponu „od“-„do“ zavisno od vrijednosti unovčene stečajne mase).

³⁹ Rješenje VTS broj: XXIII Pž-7822/04-3 od 1. veljače 2005.

⁴⁰ Detaljnije, mrežne stranice: www.vtsrh.hr, stranica posjećena 10. studenog 2011.

⁴¹ Misli se vjerojatno na prava razlučnih vjerovnika (vjerovnici koji imaju založno pravo ili pravo namirenja na kojoj stvari ili pravu koji su upisani u javnoj knjizi i dr.). Međutim, i do sada su stvari stečajnog dužnika opterećene tim razlučnim pravima bile dio stečajne mase prema kojoj se određivala konačna nagrada stečajnom upravitelju.

⁴² Pod stupnjem namirenja stečajnih vjerovnika smatra se vrijednost izražena u postotku koji se dobije kada se iznos ukupno unovčene stečajne mase podijeli s iznosima ukupno utvrđenih tražbina dok se kod složenosti postupka uzima u obzir obujam poslova i rad stečajnog upravitelja, a posebno se uzima u obzir završetak stečajnog postupka u razumnom roku. Odluku o dodatnoj nagradi stečajnom upravitelju donosi odbor vjerovnika, odnosno skupština ako odbor vjerovnika nije osnovan, na prijedlog stečajnog upravitelja, stečajnog suca ili kojeg od stečajnih vjerovnika (čl. 5. Prijedloga Uredbe).

(Uredba iz 2003. sadrži limit od 300.000,00 kn). Ipak, dok Vlada RH nije donijela novu uredbu 2015. i dok je nije objavila u službenom glasilu na snazi je bila Uredba iz 2003. Razlozi zašto korekcija Uredbe iz 2003. nije zaživjela nisu službeno nigdje naznačeni.

3. Postavljanje polazne premise

Doktrina opravdano pravilno ističe kako analiza pitanja adekvatnih nagrada i naknada stečajnih upravitelja ovisi o kontekst u kojem se provodi stečajni postupak. Tijekom analize sustava naknada i poticaja, bilo bi pogrešno analizirati sistem *per se*, ne uzimajući u obzir specifične okolnosti, uključujući broj i kvalitetu upravitelja, način imenovanja, odnos stečajnih sudaca i stečajni upravitelji, naslijeđeni slučajevi prethodnog stečajnog sustava, struktura poduzeća, očekivanu prosječnu stečajnu masu, zastupljenost postupak reorganizacije u odnosu na stečaj *et seq.* Dakle, *ceteris paribus*, ni idealno postavljen sustav kompenzacije ne može eliminirati druge probleme vezano za stečajne upravitelje.⁴³ Ovo, međutim, ne znači da se strana rješenja proizvoljno mogu miješati, da bi se stvorilo novo pravo. Štoviše, neophodna je jasna orijentacija na osnovu jednog određenog prava. Ovo važi prije svega onda, kada se raspolože s malo vremena i malo sredstava. Dakle, nova rješenja, koja se ne baziraju na homogenom, u praksi ispitano osnovnom sistemu, ipak su nužno i rješenja s kojima se ni u drugim pravnim sistemima nema iskustva. Takva iskustva su, međutim, nužna, da bi se u zemljama u reformi i pod izrazitim vremenskim i političkim pritiskom, kao sto je slučaj s BiH, implementirali zakoni.

4. Metodologija rada

Cjelovita ocjena / analiza o potrebi implementacije novog modela, zahtijeva usporedbu dvije referentne točke. Prva je zatečeno, a druga ciljno stanje, odnosno ono koje bi trebalo biti namjeravani rezultat implementacije novog instituta.

⁴³ Tako i detaljnije, Radulović, B., Analiza nagrade i naknade troškova stečajnih upravitelja, Razvoj pravnog sistema Srbije i harmonizacija sa pravom EU - Prilozi projektu 2008., S. Tabaroši (ur.), Pravni fakultet, Univerzitet u Beogradu, Beograd, 2009., str. 72-89.

4.1. Početno stanje

U RH stečajne postupke provode specijalizirani trgovački sudovi.⁴⁴ Za razliku od toga, u Bosni i Hercegovini je sljedeće rješenje. U RS stečajni postupak se provodi pred okružnim gospodarskim sudovima kao specijaliziranim sudovima iz gospodarsko pravnog područja. To su okružni gospodarski sudovi u Banjoj Luci, Prijedoru, Doboju, Bijeljini, Istočnom Sarajevu i Trebinju.⁴⁵ U FBiH stečajni se postupak provodi pred općinskim sudovima koji u svom sastavu imaju gospodarska odjeljenja. Općinski sudovi u Bihaću, Orašju, Tuzli, Zenici, Goraždu, Travniku, Mostaru, Širokom Brijegu, Sarajevu i Livnu.⁴⁶ U Brčko distriktu BiH stečajni postupak provodi osnovni sud Brčko distrikta BiH. Smatramo kako bi bilo učinkovitije kada bi na cijelom prostoru BiH stečajne postupke vodili specijalizirani sudovi.

U Bosni i Hercegovini se neučinkovitost stečajnih postupaka djelomično pripisuje stečajnim upraviteljima i stečajnim sudcima, međutim, to nisu bitne prepreke učinkovitom procesuiranju stečajnih postupaka. Objektivne okolnosti, kao što je stanje gospodarstva u kojem nema financijskih sredstava za ponovno ulaganje radi ozdravljenja društava u problemima, dovode do neučinkovitosti i produžuju stečajne postupke. Na stečajnim aukcijama nema kupaca za imovinu gospodarskih društava u stečaju, što otežava prikupljanje financijskih sredstava za naplatu vjerovnika i radnika. Prodana imovina je uglavnom pod hipotekom poreznih tijela.⁴⁷ U Izvješću o Lakoći poslovanja za 2019. godinu, navodi se kako je prodaja nekretnina dovela do većine odugovlačenja u stečajnim postupcima.⁴⁸

Pored tri stečajna zakona, akti koji reguliraju pitanje naknade i nagrade stečajnih upravitelja u BiH su: u Federaciji BiH Pravilnik o naknadama i nagradama vještaka, privremenog stečajnog upravitelja, stečajnog upravitelja i člano-

⁴⁴ Sukladno čl. 21. Zakona o sudovima RH. NN 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20.

⁴⁵ Sukladno čl. 33. Zakona o sudovima Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 37/12, 44/15, 39/16, 100/17.

⁴⁶ Sukladno odredbi čl. 27., st. 4., toč. G), Zakona o sudovima FBiH. „Službene novine FBiH“, br. 38/05, 22/06, 63/10, 72/10-ispravka, 7/13, 52/14.

⁴⁷ Korištenje procesnih reformi za unapređenje privrednog pravosuđa u BiH, The World Bank, jun/lipnja 2019., str. 53.

⁴⁸ Prema podatcima Lakoće poslovanja, stečajni postupak traje u prosjeku 3,3 godine i košta 9% dužnikove imovine sa najvjerojatnijim ishodom da će društvo biti prodano u dijelovima. Prosječna stopa povrata je 39,7 centi na dolar. Lakoća poslovanja 2020. Bosna i Hercegovina, Federalni zavod za programiranje razvoja, Poređenje poslovne regulative kompanija u 190 zemalja svijeta, Novembar, 2019., str. 45.

va odbora vjerovnika u stečajnom postupku⁴⁹ iz 2008., u RS Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika iz 2018.,⁵⁰ i u BD Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika,⁵¹ iz 2020.

Reforma stečajnog zakonodavstva je bila nužna jer prethodna pravila nisu bila sveobuhvatna glede pitanja koja se odnose na imenovanje i djelovanje stečajnih upravitelja. Nisu bili određeni uvjeti u pogledu profesije, potrebnog iskustva, starosne dobi, kao ni ograničenja glede broja stečajnih postupaka u kojima jedan stečajni upravitelj može istovremeno biti angažiran. Novim pravilima propisuju se kriteriji za imenovanje stečajnih upravitelja, sustav praćenja i evaluacije njihovog rada.⁵² Kao primjer kako postojeća (još uvijek u FBiH) pravila ne motiviraju stečajne upravitelje da poslove u stečajnom postupku okončaju u što kraćem roku su pravila koja se odnose na pitanje naknade i nagrade za obavljene poslove.

Sustav nagrade stečajnom upravitelju treba osigurati adekvatnu motivaciju stečajnom upravitelju da svoj posao obavlja sukladno pravilima, u najkraćem roku, rukovodeći se interesima vjerovnika stečajnog dužnika i s druge strane, sustav nagrađivanja treba biti osmišljen tako da predstavlja sredstvo kažnjavanja stečajnih upravitelja koji posao ne obavljaju sukladno zakonu i u roku koji se očekuje.⁵³

Pravilnik o naknadama i nagradama vještaka, privremenog stečajnog upravitelja, stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika u stečajnom postupku⁵⁴ iz 2008. u Federaciji BiH, je iznimno kratak, neprecizan, nedorečen, ima svega osam članaka i zapravo upućuje na druge akte. Pravilnikom se utvrđuju osnove za određivanje naknade troškova i nagrade koje u stečajnom postupku pripadaju vještaku, privremenom stečajnom upravitelju, stečajnom

⁴⁹ „Službene novine FBiH“, br. 71/08.

⁵⁰ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 30/18.

⁵¹ „Službeni glasnik BD BiH“, br. 4/20.

⁵² U nedostatku preciznih kriterija za imenovanje stečajnih upravitelja u razdoblju od 2017. – 2019., događalo se da su pojedini stečajni upravitelji bili angažirani u značajno većem broju stečajnih predmeta u odnosu na druge stečajne upravitelje. Tako je utvrđeno za Općinske sudove u Sarajevu, Mostaru i Tuzli, da su pojedini stečajni upravitelji istovremeno bili angažirani u većem broju predmeta. Primjerice: pojedini stečajni upravitelji su u promatranom razdoblju bili angažirani u 10, 15, pa čak i u 21 stečajnom predmetu, dok je jedan stečajni upravitelj bio istovremeno angažiran u 10 stečajnih predmeta. Izvješće revizije učinka, Efikasnost stečajnog postupka u Federaciji Bosne i Hercegovine, Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine, Sarajevo, oktobar 2020., str. 20.

⁵³ Radović, V., Stečajno pravo, Knjiga prva, Beograd, 2017., str. 286.

⁵⁴ „Službene novine FBiH“, br. 71/08.

upravitelju i članovima odbora vjerovnika. Prema članku drugom, vještaku, privremenom stečajnom upravitelju, stečajnom upravitelju i članovima odbora vjerovnika u stečajnom postupku pripada naknada troškova za rad sukladno čl. 5.⁵⁵ do 10. Tarife o nagradama i naknadama troškova za rad vještaka.⁵⁶ Stečajni sudac može odobriti i druge opravdane troškove stečajnom upravitelju na njegov zahtjev.⁵⁷ Dok, četvrti članak određuje kako privremenom stečajnom upravitelju i stečajnom upravitelju visinu nagrade za rad rješenjem može odrediti stečajni sudac uzimajući u obzir opseg poslova i rad, te vrijednost stečajne mase, s tim da iznos mjesečnog predujma nagrade ne može biti manji od prosječne mjesečne netto plaće niti veći od dvije prosječne mjesečne netto plaće ostvarene u Federaciji Bosne i Hercegovine. Visinu naknada, odnosno nagrada rješenjem određuje stečajni sudac uzimajući u obzir opseg poslova i rad, te vrijednost stečajne mase. Naknade stvarnih troškova privremenog stečajnog upravitelja, stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika u stečajnom postupku, kao i drugi troškovi stečajnog postupka, utvrđuju se i isplaćuju sukladno čl. 5. do 10. Tarife o nagradama i naknadama troškova za rad vještaka, sukladno čl. 6. navedenog Pravilnika.

Tako sukladno čl. 6. Tarife o nagradama i naknadama troškova za rad vještaka,⁵⁸ (na koje upućuje Pravilnik o naknadama i nagradama vještaka, privremenog stečajnog upravitelja, stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika u stečajnom postupku), vještaku pripada naknada za putne troškove, koji obuhvaćaju naknadu za prijevoz sredstvima javnog prometa. Ti troškovi obuhvaćaju izdatke za dolazak iz mjesta prebivališta odnosno boravišta do mjesta gdje treba obaviti vještačenje, kao i za povratak u prebivalište odnosno boravište. Troškovi obuhvaćaju i izdatke za prijevoz sredstvima javnog prometa u mjestu prebivališta odnosno boravišta. Kao sredstva javnog prometa su tramvaj, trolejbus, vlak, autobus, brod i zrakoplov. Čl. 7. Tarife je određeno kako naknada za prijevoz pripada za putovanje obavljeno najkraćim putem i najekonomičnijim saobraćajnim sredstvom. Visina naknade za prijevoz utvrđuje se na osnovu putne karte ili na drugi odgovarajući način. Čl. 8 Tarife određuje da na putnim pravcima na kojima ne prometuju sredstva javnog prometa ili ne prometuju u

⁵⁵ Člankom 5. Tarifa o nagradama i naknadama troškova za rad vještaka je regulirano da za pojedine vrste vještačenja koje obavljaju pravne osobe kao gospodarska društva za obavljanje poslova vještačenja sukladno čl. 38. Zakona o vještacima FBiH ("Službene novine FBiH", br. 49/2005, 38/2008) postoji cjenik usluga, sud odnosno tijelo koje je odredilo vještačenje odredit će nagradu za izvršeno vještačenje prema tom cjeniku.

⁵⁶ "Službene novine Federacije BiH", broj 67/15.

⁵⁷ Trećim člankom je određeno kako vještaku pripada nagrada za rad sukladno čl. 2. do 4. Tarife o nagradama i naknadama troškova za rad vještaka.

⁵⁸ "Službene novine Federacije BiH", broj 67/15.

pogodno vrijeme ili je iz drugih razloga bilo nužno ne koristiti sredstvo javnog prometa, visina naknade se obračunava prema broju pređenih kilometara u skladu sa federalnim propisima kojima se uređuju naknade koje nemaju karakter plaće. Čl. 9. Tarife vještaku pripada pravo na dnevnicu i troškove smještaja u skladu sa federalnim propisima kojima se uređuju naknade koje nemaju karakter plaće. Tako prema Uredbi o naknadama troškova za službena putovanja,⁵⁹ čl. 5. određeno je kako je dnevnicu na području Bosne i Hercegovine u visini od 25 KM. Te je čl. 10. Tarife određeno kako vještaku pripada pravo na materijalne troškove (prijepis stranica teksta, crtanje skica, kancelarijski materijal, izrada pisanog nalaza i mišljenja, i dr.) u visini njihovih stvarnih troškova. Iz navedenog se može zaključiti kako je nužno što hitnije donijeti novi pravilnik koji bi sveobuhvatno regulirao ovo pitanje.

U prijelaznim i završnim odredbama novog SZ FBiH, čl. 297. predviđa se da ministar pravde u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu zakona je dužan donijeti, između ostalog, i Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnih upravitelja i članova odbora vjerovnika (čl. 77., st. 4.).

U RS je temeljem čl. 294. SZ RS, također bila predviđena obveza donošenja Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika (čl. 73. st. 6.), u roku šest mjeseci od dana stupanja na snagu zakona. Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika u RS je Ministarstvo pravde RS donijelo travnja 2018. Ovim pravilnikom propisuju se kriteriji i način obračuna naknada i nagrada za rad stečajnim upraviteljima, privremenim stečajnim upraviteljima, povjerenicima, članovima odbora vjerovnika i drugim angažiranim osobama za obavljanje poslova u postupku restrukturiranja, prethodnom stečajnom postupku i stečajnom postupku.⁶⁰ Sustav nagrađivanja treba biti predvidljiv, fleksibilan, pravedan i poticajan.⁶¹

Odredbom čl. 73., st. 6. ZS RS određeno je kako naknadu i nagradu za rad stečajnog upravitelja određuje stečajni sudac u skladu sa pravilnikom kojim se propisuju naknade i nagrade za rad stečajnih upravitelja.⁶² Budući je ZS RS u primjeni od ožujka 2016., Ministarstvo pravde RS je probilo rok za donošenje ovog pravilnika. Pri izradi teksta Pravilnika o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika, konzultirali su članove radne grupe koji su sudjelovali u izradi ZS. Pri izradi Tarifa, koje su u prilogu pravil-

⁵⁹ „Službene novine Federacije BiH“, broj: 44/16.

⁶⁰ Istu odredbu nalazimo i u čl. 1. Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika BD.

⁶¹ Radović, op. cit., str. 286.

⁶² Ista odredba je predviđena u čl. 77., st. 4. ZS FBiH, te u čl. 77., st. 4. ZS BD.

nika, za utvrđivanje visine osnovne nagrade i nagrade kod namirenja razlučnih vjerovnika, Ministarstvo pravde RS je podnijelo zahtjev svim Okružnim privrednim sudovima u RS, da dostave podatke o isplaćivanoj naknadi i nagradi stečajnim upraviteljima u stečajnim postupcima od početka rada Okružnih privrednih sudova u RS. Ministarstvo pravde i članovi grupe koji su sudjelovali u izradi teksta pravilnika, na temelju dostavljenih podataka, uradili su analizu kako bi utvrđene vrijednosti u pravilniku odgovarale i činile realnu sliku primanja stečajnih upravitelja, privremenih stečajnih upravitelja i članova odbora vjerovnika u skladu s njihovim obvezama prema SZ. Na temelju dostavljenih vrijednosti analizu podataka, nije bilo moguće izvršiti u cijelosti prema svim usporednim kriterijima zbog različitosti u postupanju prije donošenja novog pravilnika, ali je urađena analiza dala pokazatelje i poslužila za izradu tarifa, kojima se regulira isplata nagrade stečajnom upravitelju za obavljene poslove.⁶³

U Brčko distriktu BiH, je temeljem čl. 297., st. 1., toč. e) ZS BD iz 2019., 19. 11. 2019. usvojen je Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika BD.⁶⁴ Budući je Skupština Brčko distrikta BiH usvojila ZS BD 19. 6. 2019., nadamo se kako će Ministarstvo pravde FBiH donijeti novi pravilnik u skladu s predviđenim rokom. Kao podloga za izradu mogu poslužiti pravilnici iz RS i BD jer su sadržajno identični. U nastavku ćemo pozivati na odredbe Pravilnika o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika RS, ali ističemo kako se to odnosi i na BD jer su prihvaćena ista rješenja, a primjenjuje se na stečajne upravitelje, privremene stečajne upravitelje, povjerenike i članove odbora vjerovnika.

Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika RS, u čl. 2., određuje kako je naknada novčana nadoknada za materijalne troškove (kao što su: troškovi prijevoza, dnevnice, troškovi smještaja i sl.), koje su stečajni upravitelji, privremeni stečajni upravitelji, povjerenici i članovi odbora vjerovnika imali u tijeku postupka, dok je nagrada novčana nadoknada za rad stečajnih upravitelja, privremenih stečajnih upravitelja, povjerenika i članova odbora vjerovnika u tijeku postupka. Nagrada za rad je u slijedećem članku detaljnije razrađena, pa tako stečajni upravitelj, privremeni stečajni upravitelj, povjerenik i članovi odbora vjerovnika primaju naknadu i nagradu za obavljene poslove u tijeku postupka u kojem su imenovani. Naknadu i nagradu za obavljene poslove određuje stečajni sudac u skladu sa pravilnikom, nakon što stečajni upravitelj, privremeni stečajni upravitelj, odnosno povjerenik: završe sve poslove za koje su imenovani, dostave izvješće o izvrše-

⁶³ Vidjeti razloge za donošenje Pravilnika o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika, str. 16.

⁶⁴ „Službeni glasnik BD BiH“, br. 4/20.

nom poslu, dostave izvješće o troškovima postupka, dostave obrazložen zahtjev za isplatu naknade i nagrade svojih troškova u skladu sa Zakonom o stečaju. Međutim, nije precizno određen rok za donošenje odluke. Obrazložen zahtjev za obračun naknade i nagrade stečajni upravitelj, privremeni stečajni upravitelj, odnosno povjerenik dostavlja sudu zajedno sa prijedlogom za glavnu diobu.⁶⁵ Člankom 4. je predviđeno da iznimno, po zahtjevu stečajnog upravitelja, privremenog stečajnog upravitelja odnosno povjerenika, kada za to postoje opravdani razlozi, stečajni sudac donosi rješenje kojim određuje isplatu mjesečnih iznosa nagrade. Mjesečni iznos naknade određuje se na način da nije veći od dvije prosječne bruto plaće u RS u posljednja tri mjeseca, te da ukupan zbroj mjesečnih iznosa nagrada nije veći od ukupnog iznosa nagrade određene pravilnikom. Međutim, stečajni sudac određuje mjesečni iznos nagrade u većem iznosu od iznosa prethodno navedenog ako: stečajni dužnik nastavlja obavljati poslovnu djelatnost tijekom stečajnog postupka, vodio se ili se vodi postupak reorganizacije, radi se o stečaju s elementom inozemnosti. Tada se mjesečni iznos nagrade određuje tako da nije veći od tri prosječne bruto plaće u RS u posljednja tri mjeseca, te da ukupan zbroj mjesečnih iznosa nagrada nije veći od ukupnog iznosa nagrade određene pravilnikom.

Kao jedna od značajnih novima reforme stečajnog zakonodavstva je uvođenje postupka restrukturiranja koji se provodi radi uređivanja pravnog položaja dužnika i njegovog odnosa prema vjerovnicima, a u cilju nastavka obavljanja njegove djelatnosti.⁶⁶ Tijela tog postupka su sud i povjerenik. Nagrada za rad povjerenika u postupku restrukturiranja je uređena čl. 5. Povjereniku u postupku restrukturiranja za obavljene poslove isplaćuje se osnovna nagrada, u rasponu od 2. 000 do 20. 000 KM, koju određuje stečajni sudac vodeći računa o složenosti i obujmu poslova koje je obavio. Nagradu povjereniku isplaćuje sud iz predumljenih sredstava postupka restrukturiranja. Stečajni sudac može, na obrazloženi zahtjev povjerenika, ako je sa tim suglasan dužnik, povjereniku odrediti i dodatnu nagradu, koja ne može biti veća od 10. 000 KM. Tu dodatnu nagradu isplaćuje dužnik.

Privremenom stečajnom upravitelju, temeljem čl. 6. za poslove obavljene u prethodnom stečajnom postupku isplaćuje se nagrada u rasponu od 500 do 5.000 KM, koju određuje stečajni sudac vodeći računa o složenosti i obujmu poslova koje je obavio. U slučaju obustavljanja prethodnog stečajnog postupka ili odbijanja prijedloga za otvaranje stečajnog postupka, nagrada se isplaćuje iz

⁶⁵ Prije donošenja odluke o troškovima postupka stečajni sudac može odrediti reviziju materijalno-financijskog poslovanja stečajnog dužnika u stečajnom predmetu u kojima je revizija propisana Stečajnim zakonom.

⁶⁶ Regulirano čl. 27. – 52. SZ RS, čl. 27. – 57. SZ FBiH.

predujmljenih sredstava za troškove prethodnog stečajnog postupka. U slučaju otvaranja stečajnog postupka, nagrada se isplaćuje iz predujma ako su predujmljena sredstva dostatna, a ako predujmljena sredstva nisu dostatna za isplatu, isplatit će se dio nagrade koji je moguć, a ostatak se isplaćuje na teret stečajne mase.

Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika RS, uređuje osnovnu, dodatnu i posebnu nagradu. Sukladno čl. 7. stečajni sudac rješenjem utvrđuje visinu osnovne nagrade stečajnom upravitelju, uzimajući u obzir složenost stečajnog postupka, dužinu trajanja postupka i stupanj namirenja vjerovnika (osnovni kriteriji). Stečajni sudac može stečajnom upravitelju, na njegov obrazloženi zahtjev, odrediti, pored osnovne nagrade, dodatnu nagradu (dopunski ili stimulativni kriterij). Iznimno, stečajni sudac rješenjem odobrava isplatu posebne nagrade stečajnom upravitelju prema odluci skupštine vjerovnika. Nagrade isplaćene za poslove obavljene u postupku restrukturiranja i prethodnom stečajnom postupku ne ulaze u obračun osnovne nagrade stečajnom upravitelju.

Visina osnovne nagrade stečajnom upravitelju po osnovu vrijednosti unovčene stečajne mase iznosi najviše 135. 000 KM. Dodatna nagrada stečajnom upravitelju iznosi najviše $\frac{1}{2}$ iznosa osnovne nagrade. Ako je vrijednost unovčene stečajne mase do 5. 000 KM, dodatna nagrada se neće isplaćivati. U predmetima u kojima nema stečajne mase za unovčenje, nagrada stečajnom upravitelju određuje se paušalno u iznosu do 1. 500 KM i isplatit će se ako su preostala novčana sredstva iz prethodnog stečajnog postupka ili iz uplate zainteresiranih osoba (članovi društva, dioničari, vjerovnici i druge osobe koje nisu u sukobu interesa). Visina osnovne nagrade kako je određena u čl. 8., obračunava se u skladu s Tarifom I, koja se nalazi u Prilogu I pravilnika i čini njegov sastavni dio (čl. 9.).

Za razliku od hrvatskog zakonodavca koji se opredijelio za dva kriterija pri određivanju dopunskog ili stimulativnog kriterija (stupanj namirenja stečajnih vjerovnika i osobitog zalaganja stečajnog upravitelja), u RS i BD određena su tri kriterija. Pravilnikom o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika RS, sukladno čl. 10. stečajni sudac rješenjem utvrđuje visinu dodatne nagrade stečajnom upravitelju uzimajući u obzir: 1) složenost stečajnog postupka, 2) dužinu trajanja stečajnog postupka, 3) stupanj namirenja vjerovnika.⁶⁷ Ako stečajni sudac utvrdi kako su ispunjena sva tri

⁶⁷ Čl. 5. Pravilnika o osnovama i merilima za određivanje nagrade za rad i naknade troškova stečajnih upravnika u Republici Srbiji („Službeni glasnik RS“, br. 1/2011, 10/2012.) određuje kako uvećanu nagradu u slučaju bankrotstva određuje stečajni sudac po osnovu: 1) složenosti stečajnog postupka; 2) trajanja stečajnog postupka; 3) stupnju namirenja stečajnih vjerovnika.

uvjeta, odredit će jedinstvenu dodatnu nagradu, s tim da dodatna nagrada neće iznositi više od ½ iznosa osnovne nagrade.

Složenost stečajnog postupka je definirana čl. 11., koju određuje stečajni sudac prema: 1) broju prijavljenih i ispitanih tražbina,⁶⁸ 1) ažuriranosti pravne dokumentacije za imovinu koja čini stečajnu masu, a koju je tijekom stečajnog postupka stečajni upravitelj ažurirao, 3) povećanje stečajne mase putem pravosnažno usvojenih zahtjeva po pobjnim radnjama, 4) pronalaženje nove imovine stečajnog dužnika, koja nije bila evidentirana u knjigovodstvenoj evidenciji stečajnog dužnika u trenutku pokretanja stečajnog postupka ili je imovina iznesena iz kruga stečajnog dužnika i sakrivena, a ako to sve utječe na povećanje stečajne mase, 5) pokretanju i održavanju gospodarske aktivnosti tijekom stečajnog postupka i ostvarenjem prihoda iz takvog posla ili stvaranju uvjeta za bolje unovčenje imovine stečajnog dužnika, 6) obavljanju tekućih gospodarskih aktivnosti na završetku započetih poslova i ostvarenim tekućim prihodima iz kojih se financiraju troškovi stečajnog postupka, 7) ako je proveden postupak reorganizacije stečajnog dužnika, 8) ako je imovina prodana pod uvjetom i kupac nastavi djelatnost i zadrži radnike ili dio radnika stečajnog dužnika i ako je odluka kupca ispoštovana, 9) ako je stečajni dužnik prodan kao pravna osoba, zadržao svoj pravni subjektivitet, nastavio poslovnu djelatnost i zadržao radnike ili dio radnika stečajnog dužnika u radnom odnosu, 10) postojanju elementa inozemnosti.⁶⁹ Na obrazložen zahtjev stečajnog upravitelja, osnovna nagrada se uvećava najmanje 10 % , a najviše za 40 % , ako je po odluci stečajnog sudca ispunjen jedan ili više kriterija.

Prema kriteriju trajanja stečajnog postupka koji je definiran čl. 12., osnovna se nagrada uvećava: 1) za 30 % ako u složenom predmetu stečajni upravitelj okonča postupak glavne dio i podnese završni račun u roku od godinu

⁶⁸ Prema čl. 9. Uredbe o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrade stečajnim upraviteljima RH, sud može odrediti posebnu nagradu stečajnom upravitelju ako ispita više od 500 tražbina vjerovnika, koja se obračunava u iznosu do 100,00 kuna za svaku sljedeću ispitanu tražbinu.

⁶⁹ Primjerice, crnogorski Pravilnik o bližim osnovama i mjerilima za određivanje visine naknade i nagrade za rad stečajnog upravnika, („Službeni list Crne Gore“, br. 27/12) u čl. 7. određuje kako se složenost stečajnog postupka cijeni naročito prema: 1) broju prijavljenih i ispitanih prijavi potraživanja; 2) nepostojanju odgovarajuće dokumentacije za imovinu koja čini stečajnu masu, pa je tijekom stečajnog postupka ta dokumentacija ažurirana; 3) povećanju stečajne mase putem pravosnažno usvojenih zahtjeva po pobijanim pravnim radnjama i pronalaženju nove imovine stečajnog dužnika koja nije bila evidentirana u knjigovodstvenoj evidenciji stečajnog dužnika u trenutku pokretanja stečajnog postupka, ako to utječe na povećanje stečajne mase; 4) poslovanju stečajnog dužnika tijekom stečajnog postupka i ostvarenim prihodima iz kojih se financiraju troškovi stečajnog postupka, i 5) postojanju elementa inozemnosti.

dana od dana otvaranja stečajnog postupka, 2) za 25 % ako u složenom predmetu stečajni upravitelj okonča postupak glavne diobe i podnese završni račun u roku od godinu dana do dvije godine od dana otvaranja stečajnog postupka. Novim pravila je određeno kako će se stečajni postupak okončati u roku od godinu dana, a u složenom slučaju u roku od dvije godine, od dana otvaranja postupka.⁷⁰ Pored toga, svi postupci pred sudom koji su u svezi sa predstečajnim i stečajnim postupkom, žurne su prirode i moraju se završiti u razumnom roku da bi se stečajni postupak okončao u zakonom predviđenim rokovima.⁷¹ Iako će ovaj kriterij biti stimulirajući za rad stečajnih upravitelja, ipak postoje objektivne okolnosti kada stečajni upravitelji ne mogu utjecati na paralelne postupke u svezi sa stečajnim postupkom.⁷²

Prema čl. 14. skupština vjerovnika može na prijedlog odbora vjerovnika, odnosno na prijedlog vjerovnika, ako nije osnovan odbor vjerovnika, na ročištu za diobu donijeti odluku da se iz sredstava predviđenih za namirenje vjerovnika, stečajnom upravitelju dodijeli posebna nagrada, koja iznosi najviše do 10. 000 KM. Stečajni sudac odobrava isplatu posebne nagrade. Pored toga, skupština vjerovnika može na prijedlog odbora vjerovnika, odnosno na prijedlog vjerovnika, ako nije osnovan odbor vjerovnika, donijeti odluku da se stečajnom upravitelju dodijeli posebna nagrada, koja iznosi najviše do 15. 000 KM u stečajnim postupcima u kojima je uspješno izvršena 1) reorganizacija, ili 2) uspješna prodaja imovine pod posebnim uvjetima, ili 3) prodaja stečajnog dužnika kao pravne osobe, pa je nastavljena gospodarska djelatnost i zadržani na radu radnici stečajnog dužnika ili znatan dio radnika. Posebna nagrada se odobrava stečajnom upravitelju iako je stečajni sudac odredio dodatnu nagradu. Tako stečajni upravitelj može dobiti osnovnu, dodatnu i posebnu nagradu.

Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika RS, u čl. 15. i 16.⁷³ regulira i nagradu u slučaju namirenja razlučnih vjerovnika. U slučaju da stečajni upravitelj vrši prodaju imovine koja pripada razlučnom vjerovniku, osnovicu za obračun naknade kod namirenja razlučnih vjerovnika čine sredstva ostvarena prodajom imovine koja je pred-

⁷⁰ Čl. 18. SZ FBiH, čl. 18. SZ RS.

⁷¹ Čl. 19. SZ FBiH, čl. 19. SZ RS.

⁷² Primjerice, u svezi sa stečajnim postupkom pokrenutim pred Privrednim sudom u Istočnom Sarajevu 2006., podnesene su tužbe za utvrđivanje prava vlasništva na više od 300 stanova. Stečajni postupak ovisi od odluke po ovim predmetima i ne može se okončati prije rješavanja ovih predmeta. Korištenje procesnih reformi za unapređenje privrednog pravosuđa u BiH, The World Bank, jun/lipnja 2019., str. 54.

⁷³ Sukladno čl. 16., obračun nagrade za stečajne upravitelje kod namirenja razlučnih vjerovnika vrši se u skladu sa tarifom II, koja se nalazi u Prilogu 2. pravilnika i čini njegov sastavni dio.

met osiguranja, umanjena za troškove prodaje (čl. 15., st. 1.). nagrada stečajnom upravitelju i troškovi prodaje odbijaju se od sredstava ostvarenih prodajom imovine koja je predmet osiguranja prije namirenja razlučnih vjerovnika (čl. 15., st. 6.).

Slijedom novih pravila o jačem nadzoru rada stečajnih upravitelja i discipliniranju može se uzeti i odredba čl. 17. Pravilnika o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika RS, koja uređuje umanjene nagrade stečajnom upravitelju. Tako obrazloženi zahtjev za umanjene nagrade stečajnom upravitelju stečajnom sudcu podnose: 1) odbor vjerovnika, ako je osnovan, 2) skupština vjerovnika, ako nije osnovan odbor vjerovnika, 3) razlučni vjerovnik. Zahtjev se podnosi u roku od osam dana od dana uvida u zahtjev stečajnog upravitelja za isplatu nagrade. Stečajni sudac donosi odluku o zahtjevu za umanjene nagrade stečajnog upravitelja u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva ili najkasnije prije donošenja rješenja o davanju suglasnosti za glavnu diobu. Stečajni sudac donosi odluku kojom razmjerno umanjuje nagradu utvrđenu u skladu sa pravilnikom, ako utvrdi da je stečajni upravitelj svojim radnjama oštetio interese vjerovnika. Na zahtjev ovlaštenih predlagatelja, stečajni sudac u skladu sa pravilnikom, umanjuje nagradu za 20 % ako stečajni postupak traje duže od dvije godine. Međutim, stečajni sudac ne umanjuje nagradu stečajnom upravitelju ako postupak traje duže od dvije godine, ako na temelju pismenog obrazloženja stečajnog upravitelja, utvrdi da je dužina trajanja postupka opravdana uslijed složenosti stečajnog postupka, nepostojanja validne dokumentacije o vlasništvu imovine, vođenja sudskih i upravnih postupaka koji nisu okončani, promjene stečajnog upravitelja i drugih objektivnih okolnosti na koje stečajni upravitelj nije mogao da utječe, uključujući i postupanje drugih tijela.⁷⁴

Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika RS, u čl. 18. regulira nagrade kod promjene stečajnog upravitelja. Ako do promjene stečajnog upravitelja dođe iz opravdanih razloga, stečajni sudac rješenjem stečajnom upravitelju određuje nagradu razmjerno obavljenim poslovima u stečajnom postupku.⁷⁵

Budući je postupak reorganizacije jedna od faza stečajnog postupka⁷⁶ u kojoj se očituje u značajnoj mjeri uloga stečajnog upravitelja, nagrada stečaj-

⁷⁴ Na dužinu stečajnog postupka, u praksi, utječe sporo sudsko rješavanje sporova vezanih za utvrđivanje vlasništva nad nepokretnom imovinom (zemljišta, zgrade).

⁷⁵ Smatramo kako je navedena odredba preciznija u odnosu na rješenje hrvatskog zakonodavca.

⁷⁶ Analiza akcijskih planova sudova o razlozima nerješavanja stečajnih predmeta ukazala je na sljedeće objektivne razloge: a) nemogućnost prodaje imovine stečajnog dužni-

nom upravitelju u tom postupku je regulirana čl. 19. Nagrada stečajnom upravitelju će se odrediti prema Tarifi I iz članka 9. pravilnika, ako je stečajni postupak okončan obustavom postupka nakon prihvaćanja stečajnog plana. Ako je reorganizacija stečajnog dužnika okončana u roku i uspješna po stečajnog dužnika i vjerovnike, stečajni sudac određuje stečajnom upravitelju posebnu nagradu. Ali ako stečajni plan nije prihvaćen i ako se nad dužnikom provodi stečajni postupak, nagrada za rad stečajnog upravitelja obračunava se na način propisan za obračun nagrade u stečajnom postupku. Ako u postupku reorganizacije nije unovčena stečajna masa, koja bi bila osnovica za određivanje nagrade nego su stečajnim planom predviđene financijske mjere reorganizacije ili statusne promjene ili druge mjere predviđene stečajnim zakonom, koje ne sadrže unovčenje imovine, osnovica za obračun nagrade je procijenjena vrijednost imovine stečajnog dužnika. Ako je u postupku reorganizacije unovčena imovina, osnovica za obračun nagrade za rad stečajnog upravitelja je vrijednost unovčene imovine.

Rješenjem o potvrđivanju stečajnog plana može se predvidjeti da se nakon zaključenja stečajnog postupka, vrši nadzor nad ispunjavanjem obveza stečajnog dužnika prema vjerovnicima sukladno stečajnom planu.⁷⁷ Nagrada stečajnom upravitelju za provedbu nadzora nad stečajnim planom određena je čl. 20. Za nadzor nad provedbom stečajnog plana stečajnom upravitelju se isplaćuje nagrada u iznosu od 2. 000 KM do 10. 000 KM, za svaku godinu nadzora u zavisnosti od složenosti poslova koje obavlja. Isplate nagrade vrši reorganizirano gospodarsko društvo.

Ako se stečajni postupak nastavlja radi naknade diobe ili se provodi nad imovinom stečajnog dužnika koji je prodan kao pravna osoba, stečajnom upravitelju se određuje nagrada u skladu sa Tarifom I iz čl. 9. pravilnika. Osnovicu za utvrđivanje nagrade je novčani iznos koji je isplaćen naknadnom diobom vjerovnicima, odnosno ostvarena vrijednost kod prodaje stečajnog dužnika kao pravne osobe (čl. 21.)

ka zbog nepostojanja interesa za kupnju ili ekonomske situacije odnosno stanja tržišta uz uvjet da se poduzimaju sve razumne mjere kako bi se u konkretnim ekonomskim okolnostima došlo do unovčenja imovine, te trajanja druge vrste postupaka (parnični i upravni postupci) u vezi s imovinom; b) veliki broj postupaka proisteklih iz stečaja ili u vezi s njim (parnični, upravni postupci) i potrebno vrijeme za njihovo rješavanje. U objektivne razloge dugotrajnosti stečajnih postupaka treba još dodati i između ostalog i mali broj pokušaja preustroja stečajnih dužnika. Jedan od glavnih i možda i najvažnijih razloga veoma malog broja preustroja/reorganizacije koje su proveli stečajni sudovi u bosanskohercegovačkom društvu je činjenica da se stečajni postupci prekasno pokreću, kad društva dođu u situaciju da obveze društva znatno premašuju imovinu društva. Vodič za učinkovitije rješavanje stečajnih predmeta, Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2019., str. 36. i 47.

77

Čl. 245. SZ RS, čl. 250. SZ FBiH.

Isplata svim novčanih iznosa nagrada u skladu s pravilnikom su bruto iznosi, koji obuhvaćaju iznose poreza, doprinosa i drugih naknada po osnovu ovih primanja, u skladu sa propisima kojima se uređuje ova područje (čl. 23.).

Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika RS, u čl. 24. određuje i naknadu troškova u postupku. Stečajnom upravitelju se isplaćuje naknada svih troškova koji su bili nužni i izravno povezani sa konkretnim stečajnim postupkom, i to putnih troškova, dnevnica, troškova smještaja u skladu sa uredbom o naknadama za službena putovanja u zemlji i inozemstvu za zaposlene u javnom sektoru RS („Službeni glasnik RS“, br. 73/10.). uz obrazložen zahtjev za isplatu naknade stečajni upravitelj dostavlja sudu i odboru vjerovnika relevantnu dokumentaciju o stvorenim troškovima (putne naloge, račune, pozive za ročišta, suglasnost vjerovničkih tijela u slučajevima kada je takva suglasnost potrebna i sl.).

4.2. Ciljno stanje

Godine 2015., je u potpunosti redefinirano hrvatsko insolventijsko pravo (vidi supra) Kako je „novi“ SZ drugačije od starog definirao ovlaštenja i odgovornosti stečajnog upravitelja bilo je, prema shvaćanju zakonodavca, nužno i nomotehnički urediti pitanje nagrade operativnih tijela stečajnog postupka kroz novu uredbu, a na temelju ovlaštenja iz SZ (v. supra). Uredba o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrade stečajnim upraviteljima objavljena je u Narodnim novinama br. 105/15 od 2. listopada 2015., a stupila na snagu osmog dana od javne objave – dalje: Uredba. Ona bi trebala ukloniti tri „kritične točke“ iz Uredbe iz 2003., a odnose se na nagrade stečajnog upravitelja: 1.) rok u kojem sud mora donijeti rješenje o nagradi za rad; 2.) ponovno uvesti pravilo o isplati predujma nagrade za rad tijekom stečajnog postupka te 3.) naknadu za rad kada stečajni upravitelj uz funkciju zastupnika po zakonu, obavlja i posloводство.

4.1. Područje primjene *ratione personae*

Uredba se primjenjuje na stečajne upravitelje, privremene stečajne upravitelje, povjerenike predstečajnoga postupka i stečajne povjerenike (čl. 1.). Zanimljivo je da privremenom stečajnom upravitelju, povjereniku predstečajne nagrade i stečajnom povjereniku pripada jednak iznos nagrade za rad (u vrlo širokom rasponu od 3.000,00 do 20.000,00 kuna), dok je nagrada za rad stečajnog upravitelja iznimka od toga pravila i detaljnije je uređena.

Govoreći o stečajnom upravitelju, sud rješenjem utvrđuje visinu nagrade, uzimajući u obzir obujam i složenost poslova, rad stečajnoga upravitelja na ispitivanju tražbina te vrijednost unovčene stečajne mase (čl. 5., st. 1.). Sud može stečajnom upravitelju odrediti i dodatnu nagradu te posebnu nagradu (čl. 5., st. 2.). Nagrada za poslove obavljene u predstečajnom i prethodnom postupku ne uračunava se u obračun nagrade stečajnom upravitelju (čl. 5., st. 3.). Navedena pravila se odnose i na osobu stečajnog povjerenika odnosno osobu koja nadzire dužnika koji sam upravlja i raspolaže stečajnom masom (osobna uprava) (čl. 356. SZ). Sud može stečajnom povjereniku odrediti nagradu za rad u iznosu od 3.000,00 kn do 20.000,00 kn, ovisno o utrošenom vremenu i složenosti poslova koje obavlja (čl. 14., st. 1. Uredbe). Obveznik isplate nagrade je dužnik (čl. 14., st. 2. Uredbe).⁷⁸

Privremenom stečajnom upravitelju pripada pravo na jednokratnu nagradu za poslove obavljene u prethodnom postupku u iznosu od 3.000,00 kn do 20.000,00 kn (čl. 4., st. 1.). Nagradu privremenom stečajnom upravitelju određuje sud vodeći računa o složenosti poslova koje je obavio (čl. 4., st. 2.). U slučaju obustave postupka nagrada će se isplatiti iz iznosa predujma, a ako se stečajni postupak otvori, nagrada se isplaćuje na teret stečajne mase (čl. 4., st. 3.).

Možda i najveća novina SZ su odredbe Glave II (čl. 21.-74. SZ) o predstečajnoj nagodbi koje su iz ZFPPN prešle u SZ kao predstečajni postupak (PP). Tijela PP-a su sudac pojedinac i povjerenik (čl. 21. SZ). Tako definiranom novom tijelu postupka, predstečajnom povjereniku, pripada pravo na jednokratnu nagradu za poslove obavljene u predstečajnom postupku u iznosu od 3.000,00 kn do 20.000,00 kn (čl. 3., st. 1.). Nagradu povjereniku predstečajnoga postupka određuje sud vodeći računa o složenosti poslova koje je obavio (čl. 3., st. 2.). Obveznik isplate navedene nagrade je dužnik (čl. 3., st. 3.).

4.2. Područje primjene *ratione materia*

Uredba definira kriteriji i način obračuna i plaćanja nagrade za rad stečajnih upravitelja uzimajući u obzir obujam i složenost poslova, rad stečajnoga upravitelja na ispitivanju tražbina te vrijednost unovčene stečajne mase (čl. 1 i čl. 5., st. 1.). Isto se određuje bez odgode nakon što se poslovi za koje su imeno-

⁷⁸ Tko će isplatiti nagradu za rad stečajnom povjereniku ako to ne učini dužnik? Uredba je propustila urediti da je nagrada za rad i naknada troškova stečajnog povjerenika trošak stečajnog postupka iz čl. 155. SZ. Jednako tako je i s pravima povjerenika predstečajnog postupka. S druge strane, nagrade i izdaci privremenog stečajnog upravitelja, stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika izrijekom su navedeni kao trošak stečajnog postupka.

vani odrade (čl. 2., st. 1.). Ipak, kritika je usmjerena na sintagmu „bez odgode“ budući da je dosadašnja praksa pokazala da takva nomotehnička neodređenost može rezultirati dužim vremenskim razdobljem. Umjesto navedenog, predložili bismo *de lege ferenda* rješenje st. 2., čl. 2. Uredbe na sljedeći način: „Nagradu za obavljene poslove sud je dužan donijeti u roku od 15 dana od podnošenja urednog zahtjeva. Ukoliko sudac ne donese rješenje o nagradi u navedenom roku, smatrat će se da je protekom 60 dana od podnošenja zahtjeva, odobrio podneseni zahtjev“.

Iznimno, sud može stečajnom upravitelju odrediti isplatu predujma dijela nagrade u slučaju ako stečajni dužnik nastavlja poslovati tijekom stečajnoga postupka ili ako je na ročištu vjerovnika stečajnom upravitelju naložena izrada stečajnoga plana (čl. 2., st. 3.). Troškovi koje stečajni upravitelj ima tijekom postupka su definirani temeljnim propisom stečajnog prava, SZ-om. Naime, naknade troškova rješenjem odobrava stečajni sudac na temelju pisanog, obrazloženog i dokumentiranog izvješća stečajnog upravitelja (obračun stvarnih troškova) (čl. 94., st. 3. SZ). To znači da bi stečajni upravitelji sve svoje troškove trebao dokumentirati odgovarajućim ispravama (računima, narudžbenicama, ugovorima, potvrdama o plaćanju i sl.). U slučaju da u stečajnom postupku nema sredstava za naknadu troškova stečajnom upravitelju, oni će se isplati na teret Fonda za pokriće troškova stečajnog postupka (čl. 94., st. 6. SZ). Osnivanje posebnog Fonda za namirenje troškova stečajnoga postupka trebalo bi, prema najnovijem rješenju hrvatske legislative konačno riješiti kronični nedostatak novčanih sredstava na normalno funkcioniranje stečajnopravne procedure. Iz ovoga Fonda isplaćuju se sredstva za namirenje troškova stečajnog postupka koji se ne mogu namiriti iz dva izvora: 1.) iz imovine dužnika i 2.) osiguranja predujma za namirenje troškova stečajnog postupka. Sredstva isplaćena iz Fonda za namirenje troškova stečajnog postupka su trošak stečajnog postupka i stečajni upravitelj ih je dužan vratiti u Fond za namirenje troškova stečajnog postupka nakon što u stečajnom postupku prikupi za to potrebna sredstva. U novom SZ koji je stupio na snagu 1. rujna 2015. odredbe o Fondu za namirenje troškova stečajnog postupka nalaze se u čl. 111. i to u dijelu koji se odnosi na pokretanje stečajnog postupka (Glava III.). U svezi s čl. 111. SZ su 113. SZ (*plaćanje predujma odgovornih osoba*) i čl. 114. SZ (*predujam za namirenje troškova stečajnog postupka*). Ipak, pitanje je kako će ovaj Fond funkcionirati u praksi jer dosadašnje iskustvo u provođenju stečajnih postupka u RH potvrđuje da Fond za pokriće troškova stečajnog postupka iz čl. 39.a „starog“ Stečajnog zakona iz 1996. nije ispunio očekivanja.⁷⁹

⁷⁹ U „starom“ SZ iz 1996. koristio se pojam Fond za pokriće troškova stečajnog postupka, dok se u novom SZ koristi pojam vrlo sličnog naziva Fond za namirenje troškova stečajnog postupka.

Nagrada će se stečajnom upravitelju obračunavati s osnove vrijednosti unovčene stečajne mase najviše 630.000,00 kn, tzv. osnovni kriterij (čl. 6.) Nagrada stečajnom upravitelju obračunava se primjenom tablice vrijednosti unovčene stečajne mase i nagrade u postotcima kako slijede: do 100.000,00 kn nagrada iznosi 16%; na razliku od 100.000,01 do 300.000,00 kn nagrada iznosi 12%; na razliku 300.000,01 do 500.000,00 kn nagrada iznosi 10%; na razliku od 500.000,01 do 1.000.000,00 kn nagrada iznosi 8%; na razliku od 1.000.000,01 do 5.000.000,00 kn nagrada iznosi 7%; na razliku od 5.000.000,01 do 10.000.000,00 kn nagrada iznosi 6%; na razliku od 10.000.000,01 do 12.000.000,00 kn nagrada iznosi 5% te na razliku iznad 12.000.000,01 kn nagrada iznosi 1%. U svim ovim slučajevima osnova za određivanje nagrade je jedinstvena. Ipak treba imati na umu kako broj stečajeva i veličina nagrada u slučajevima stečaja male vrijednosti u praksi je djelovao destimulirajuće na profesiju stečajnih upravitelja, pa smatramo kako je potrebno prilagoditi postojeću skalu za obračun (osnovne) nagrade, tako da povećava poticaj u slučajevima stečaja male vrijednosti.

Dakle, stečajnom upravitelju pripada pravo na nagradu iz čl. 7. (osnovni kriterij), ali mu pripada i pravo s osnove dodatne nagrade najviše 150.000,00 kn i s osnova posebne nagrade najviše 15.000,00 kn (tzv. dopunski ili stimulativni kriterij) iz čl. 8. i 9. Uredbe.

Pri određivanju dopunskog ili stimulativnog kriterija doktrina ističe dvije dileme. Prva je vezana za broj kriterija. S jedne strane, veliki broj kriterija stvorio bi probleme pri ocjenjivanju je li potrebno zadovoljiti jedan, dva ili više kriterija, koji kriteriji su neophodni *et seq.* S druge strane, ispuštanjem nekih kriterija, moguće je da slučajevi koji inače zaslužuju, ne budu ocijenjeni kao složeni. Druga dilema vezana je za preciznosti određenih kriterija, odnosno kako definirati indikatore koji bi olakšali ocjenu složenosti. Hrvatski zakonodavac se opredijelio da pri određivanju dodatne nagrade sud vodi računa o: 1.) stupnju namirenja stečajnih vjerovnika i 2.) osobitom zalaganju stečajnoga upravitelja (čl. 8., st. 1.). Pod stupnjem namirenja stečajnih vjerovnika podrazumijeva se vrijednost izražena u postotku koji se dobije kada se iznos ukupno namirenih tražbina podijeli s iznosima ukupno utvrđenih tražbina (čl. 8., st. 2.). Smatrat će se da se stečajni upravitelj osobito zalagao ako je stečajna masa unovčena u roku od jedne godine od održanoga izvještajnog ročišta (čl. 8., st. 3.). Kako je stečajni postupak, iako poboljšani, i dalje relativno spor, ovaj kriterij ima izuzetnu važnost. Na osnovu raspoloživih podataka, izuzetno mali postotak postupaka se okončava u razdoblju do jedne godine, pa je i stvaranje poticaja za takve postupke pozitivno. Ipak treba biti svjestan kako uloženi napor ne jamči i uspješnost pa bi trebalo razmisliti, o uvećanju postotka za one postupke za koje razina složenosti, ali prateći parnični postupci ne dopušta okončanje u razdoblju od jedne godine, u slučaju da su okončani za manje od, primjerice, dvije godine.

U svakom slučaju dodatna nagrada ne može prelaziti iznos nagrade s osnove vrijednosti unovčene stečajne mase (čl. 8., st. 4.). Odluku o dodatnoj nagradi donosi sud uz prethodnu suglasnost odbora vjerovnika, ako je osnovan (čl. 8., st. 5.).⁸⁰ Mišljenja smo da se ovdje ne dovodi u korelaciju stvarni uloženi napor stečajnog upravitelja i nagrada, već je nagrada prije posljedica „slučaja“ (iako, postoji poticaj za stečajnog upravitelja da ostvari što veću vrijednost i time u većem postotku namiri vjerovnike), tj. ona ne mora biti razlog sposobnosti stečajnog upravitelja, već je prije rezultat specifičnih okolnosti određenog slučaja, primjerice, strukture imovine subjekta, rasta cijena nekretnina *et seq.*

Sud može odrediti posebnu nagradu stečajnom upravitelju ako ispita više od 500 tražbina vjerovnika (čl. 9., st. 1.). U slučaju iz stavka 1. ovoga članka, posebna nagrada obračunava se u iznosu do 100,00 kn za svaku sljedeću ispitanu tražbinu (čl. 9., st. 2.).

Dakle stečajnom upravitelju pripada najviše 795.000,00 kn ((630.000,00 kn (osnovni kriterij) + 150.000,00 kn + 15.000,00 kn (tzv. dopunski ili stimulativni kriterij)).

Ovako definirani sustav koji dovodi u vezu nagradu stečajnog upravitelja s realizacijom (stečajne mase ili namirenja vjerovnika) ima nekoliko prednosti. Pored relativno jednostavnosti, vezivanje nagrade za realizaciju motivira upravitelja da što je više moguće uveća vrijednost stečajne mase ili ostvari što viši stupanj namirenja. U slučajevima male ili čak i srednje vrijednosti (prilikom unovčenja) ili u slučaju kada je nemoguće ostvariti viši stupanj namirenja, što su i pokazala dosadašnja hrvatska iskustva, ovaj mehanizam ne motivira stečajne upravitelje. Naravno, treba voditi računa da stečajni upravitelj često, zbog objektivnih okolnosti na koje nije mogao utjecati, može doći u situaciju da stečajni postupak traje izuzetno dugo i ne ostvari pravo na nagradu za rad.⁸¹

Nadalje, ako do promjene stečajnog upravitelja dođe bez njegove odgovornosti, sud razriješenom stečajnom upravitelju *može* (dakle, i ne mora) odrediti nagradu razmjerno obavljenim poslovima u stečajnom postupku (čl.10. Uredbe).⁸²

U slučaju da se stečajni postupak nastavlja radi naknadne diobe ili se provodi nad imovinom pravne osobe koja je prestala postojati, stečajnom upravitelju

⁸⁰ Odluku o dodatnoj nagradi sud bi mogao donijeti i uz prethodnu suglasnost skupštine vjerovnika. Skupština vjerovnika je tijelo stečajnog postupka iznad odbora vjerovnika pa stoga može donijeti sve odluke iz nadležnosti odbora vjerovnika (čl.107. SZ).

⁸¹ Radulović, B., *op. cit.*

⁸² Ovakvo rješenje smatramo neprihvatljivim, posebno zato jer stečajni upravitelj nije razriješen dužnosti svojom krivnjom (nije odgovoran). Stečajni vjerovnici, naime moraju prihvatiti da promjena stečajnog upravitelja znači i poštivanje stečenih prava razriješenog stečajnog upravitelja.

lju, nagrada, dodatna nagrada i posebna nagrada, određuju se prema odredbama ove Uredbe (čl. 13., st. 1.). Osnovica za utvrđivanje ovakve nagrade je iznos koji će se naknadnom diobom isplatiti vjerovnicima (čl. 13., st. 2.).⁸³

Uredba također rješavan pitanje izrade stečajnog plana i nadzora nad provedbom stečajnog plana (čl. 11. i 12. Uredbe u svezi s čl. 304. SZ). Tako ako je stečajni postupak zaključen nakon prihvaćanja stečajnoga plana, nagrada stečajnom upravitelju se određuje prema tablici iz članka 7. ove Uredbe (čl. 11., st. 1.). Ako je stečajni plan prihvaćen u roku od šest mjeseci od održanoga izvještajnog ročišta, nagrada stečajnom upravitelju uvećat će se za 20% (čl. 11., st. 2.). Osnovica za obračun nagrade iz st. 1. ovoga članka je procijenjena vrijednost imovine stečajnoga dužnika prema popisu stečajnoga upravitelja i stanju poslovnih knjiga (čl. 11., st. 3.). Dakle, za nadzor nad provedbom stečajnoga plana stečajnom upravitelju pripada pravo na nagradu u iznosu od 3.000,00 kn do 30.000,00 kn, za svaku godinu nadzora, ovisno o složenosti poslova koje obavlja (čl. 12., st. 1.).⁸⁴ Obveznik isplate nagrade iz stavka 1. ovoga članka je dužnik, odnosno društvo preuzimatelj (čl. 12., st. 2.).⁸⁵

I u slučaju stečaja nad kreditnom institucijom na stečajnog upravitelja na odgovarajući način primjenjivat će se odredbe Uredbe. To znači da će stečajni upravitelji koji će obavljati stečajno upraviteljske poslove nad kreditnim institucijama biti značajno zakinuti ovom Uredbom u odnosu na prava iz Uredbe iz 2003.⁸⁶

Uredbe rješava i pitanje plaćanja poreza, doprinosa iz osnovice ili drugih naknada na iznose nagrada stečajnim upraviteljima (čl. 16.), pa propisuje da su iznosi nagrada stečajnim upraviteljima određeni u bruto iznosima (čl. 15.).⁸⁷

⁸³ Ovo je sigurno bolje rješenje od onoga iz čl. 17. Uredbe iz 2003. koje uopće nije vodilo računa o tome koliki se iznos u naknadnoj diobi dijeli vjerovnicima.

⁸⁴ Čl. 13. Uredbe iz 2003. određivao je da za nadzor nad provedbom stečajnog plana stečajnom upravitelju pripada pravo na nagradu iz čl. 8. stavka 1. ove Uredbe. To znači da se za nadzor određuje jedinstvena nagrada za rad u visini od 10.000,00 neto, odnosno u visini nagrade za rad privremenom stečajnom upravitelju. U praksi je zaživjelo pravilo da stečajnom upravitelju dužnik isplaćuje iznos od 20.000,00 neto za trogodišnji nadzor.

⁸⁵ Donošenjem rješenja o zaključenju stečajnog postupka prestaju službe stečajnog upravitelja i odbora vjerovnika, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno. Dužnik ponovno stječe pravo slobodnog raspolaganja stečajnom masom (st. 1., čl. 345. SZ).

⁸⁶ Čl. 17. Uredbe iz 2003. regulirao je da se na stečajnog upravitelja imenovanog u stečaju koji se provodi nad bankom na odgovarajući način primjenjuju odredbe ove Uredbe uz određene modifikacije koje se odnose na nagradu za rad. Konačna nagrada stečajnom upravitelju ne može biti veća od 600.000,00 kn, a može mu se odrediti predujam nagrade. Tako gledajući, ovakve odredbe Uredbe stvarno su motivirale stečajne upravitelje na rad i dodatno zalaganje jer u stečajevima banaka „uvijek postoji stečajna masa“.

⁸⁷ I ova odredba izazvat će proturječja u provođenju. Dosad su iznosi nagrade bili određeni u neto iznosima s tim da porezi i doprinosi na neto isplaćene iznose terete troškove

4.3. Područje primjene *ratione temporis*

Danom stupanja na snagu ove Uredbe prestaje važiti Uredba o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrada stečajnim upraviteljima (NN, br. 189/03.) (čl. 16., st. 1.). Za rad stečajnom upravitelju koji je obavljen do stupanja na snagu ove Uredbe obračunat će se nagrada po pravilima stare uredbe pri čemu je sud dužan utvrditi postotak nagrade koja stečajnom upravitelju pripada prema pravilima te Uredbe (čl. 16., st. 2.). Dakle, za poslove obavljene od 10.10. 2015., nagrada će se odrediti po pravilima nove Uredbe, vodeći računa o postotku namirena po odredbama stare uredbe (čl. 16., st. 3.).

5. Zaključna razmatranja

Suočene s istim problemima u području funkcionalizacije stečajno pravne zaštite te sličnim pravno-političkim zahtjevima, države su krenule različitim putem pri reformi modela kompenzacije nadzornika stečajne mase. U teoriji, sustavi nagrade stečajnim upraviteljima mogu biti regulirani na četiri načina: (1) prepušteni dogovoru vjerovnika i stečajnog upravitelja; (2) propisani tablicom uvažavajući neke dodatne kriterije poput vremena ili složenosti predmeta; (3) zasnovani na obračunu provedenog vremena na slučaju - prema satnici / dnevnicu te (4) model koji koristi većina zemalja, a to je kombinaciju navedenih sustava. Naravno, različiti sustavi obračuna nagrade i naknade imaju svoje prednosti i nedostatke. Ipak u zemljama precedentnog prava nagrada i naknada se formiraju u pregovorima vjerovnika i upravitelja, uz mogućnost korištenja tablica,⁸⁸ dok se u zemljama građanskog prava prvenstveno koristi metoda pro-

stečajnog postupka (čl. 19. stare Uredbe). Dakle, neto nagrada za rad kao i pripadajući porezi te doprinosi bili su troškovi stečajnog postupka i u cijelosti na teret stečajnog dužnika. Sukladno poreznim propisima, nagrada za rad i naknade troškova stečajnog upravitelja bili su drugi dohodak i relativno su se lako obračunavali i evidentirali. Po novom, svi iznosi koji se primjenjuju u ovoj Uredbi su u bruto iznosima, to jest iznosi prije odbitka pripadajućih doprinosa iz osnovice, poreza ili drugih naknada. Čini se da autori Uredbe nisu uočili da bruto iznos nije jednak iznosu ukupnih troškova te da se razlikuje za iznos uplate za zdravstveno osiguranje. Radi li se o bruto iznosu ili ukupnom trošku praksa će morati brzo odgovoriti.

⁸⁸ U SAD položaj stečajnog upravitelja, odnosno povjerenika (*trustee*) definiran je glavom 11 U.S.C. Ipak u SAD stečajni zakon ne propisuje obvezno preuzimanje kontrole od strane stečajnog upravitelja. Štoviše čl. 11 USC § 1104 omogućuje imenovanje stečajnog upravitelja tek nakon ročišta, na kojem se zaključuje da je takvo imenovanje u interesu vjerovnika i vlasnika poduzeća. U slučaju reorganizacije, imenovanje stečajnog upravitelja je neuobičajen događaj. Obično, poduzeće ostaje pod kontrolom postojećeg me-

pisanih tablica.⁸⁹ Mogući problemi, a što su pokazala i hrvatska iskustva (prije čl. 63. SZ,⁹⁰ sada 133. SZ⁹¹) javljaju se u slučaju stečaja male i srednje vrijednosti. Analizirajući sve opcije hrvatski se zakonodavac opredijelio za detaljnije definiranje pravila kojima se određuje veličina nagrade kao i način na koji se obračunava naknada troškova kroz propisane tablice. Nadalje, iz perspektive stečajnih upravitelja, nova Uredba nije, na zadovoljavajući način riješila tri bitna praktična pitanja: 1.) precizan rok u kojem sud mora donijeti rješenje o nagradi za rad 2.) isplatu predujma dijela nagrade tijekom provođenja svakog stečajnog postupka u kojem postoji stečajna masa te 3.) posebnu naknadu za vođenje poslovanja kada stečajni dužnik nastavlja poslovati tijekom stečajnog postupka. U odnosu na rok, Uredba je neprecizna: „Nagradu za obavljene poslove određuje sud bez odgode prema pravilima ove Uredbe, nakon što osobe iz stavka 1. ovoga članka dovrše sve poslove za koje su imenovani“ (st. 2., čl. 2. Uredbe), a u odnosu na predujam vrlo ograničena: „Iznimno, sud može stečajnom upravitelju odrediti isplatu predujma dijela nagrade ako stečajni dužnik nastavlja poslovati tijekom stečajnog postupka ili ako je na ročištu vjerovnika stečajnom upravitelju naložena izrada stečajnog plana“ (st. 3., čl. 2. Uredbe). O trećem bitnom problemu Uredba šuti iz čega proizlazi zaključak da se isplaćeni predujmovi uračunavaju u konačni iznos nagrade za rad makar stečajni upravitelj obavlja poslovodstvo i zastupstvo. Ostaje i nadalje da sud o nagradi odlučuje u rokovima po vlastitoj procjeni te da stečajni upravitelj u većini stečajnih postupaka, kreditira stečajne postupke, barem kada se radi o nagradi za njegov rad.

Uredba, dakle zanemaruje specifične okolnosti u kojima stečajni upravitelji obavljaju dužnost. To su broj i kvaliteta stečajnih upravitelja, način njihovog imenovanja, odnos stečajnih sudaca i stečajnih upravitelja, naslijeđene slučajeve prethodnog modela predstečajnih nagodbi, ogroman broj blokiranih subjekata, očekivanu prosječnu stečajnu masu, zastupljenost procesa reorganizacije u odnosu na likvidaciju, stanje Fonda za pokriće troškova stečajnog

nadžmenta, koji se često naziva dužnik u posjedu (*debtor-in-possession*). Poglavlje 11 U. S. C. § 326 (a) daje skalu prema kojoj se vrši kompenzacija povjerenika baziranu na postotku realizacije, dok § 330 (c) propisuje da pri određivanju „razumne“ kompenzacije, sud vodi računa o prirodi, opsegu i vrijednosti izvršenih usluga uzimajući u obzir, vrijeme, uobičajeni troškovnik izvršavanja sličnih usluga, neophodnost izvršenih usluga, kompleksnost i važnost usluga za slučaj, kvalifikacije i veličinu kompenzacija osobe sličnog stupnja stručnosti u drugim područjima. Pored toga, povjerenik dobiva kvartalnu naknadu koja dopijeva tijekom procesa reorganizacije, tj. dok se slučaj ne zaključi, odbaci ili preobradi u likvidaciju (28 USC § 1930 (a), (6)). Tako i podrobnije, Radulović, B., op. cit., str. 72-89.

⁸⁹ *Exempli causa*, hrvatski model snošenja troškova stečajnih upravitelja.

⁹⁰ NN, br. 44/96., 29/99., 129/00., 123/03., 82/06., 116/10., 25/12., 133/12., 45/13.

⁹¹ NN, br. 71/15.

postupka *et seq.* Dobre strane Uredbe su rješenja u svezi naknadne diobe i stečajnim postupkom nad imovinom pravne osobe koja je prestala postojati te nadzorom nad provedbom stečajnog plana. S druge strane, doktrina umjesto propisane tablice uvažavajući neke dodatne kriterije poput vremena ili složenosti predmeta predlaže sustav u kojem se nagrada utvrđuje tržišnim putem, što je svakako barem s ekonomskog stajališta najpoželjniji model. Takav sustav kompenzacije za troškove i nagrade je povezan s položajem vjerovnika u izboru stečajnog upravitelja. U načelu, takav sustava bi omogućio vjerovnicima da sami prepoznaju interes i motiviraju stečajnog upravitelja, jer je, u krajnjoj liniji, riječ o njihovom novcu. Pristup koji omogućuje sučeljavanje ponude i potražnje, tj. stečajnih upravitelja, s jedne, i tijela vjerovnika, s druge strane, doveo bi do tržišnog formiranja cijene rada stečajnog upravitelja.

U bosanskohercegovačkoj stečajnoj regulativi još uvijek postoje značajne razlike u pogledu određivanja visine nagrada stečajnim upraviteljima. Međutim, Pravilnici o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika u Republici Srpskoj i Brčko distriktu su pokazatelj kako i Federacija BiH mora učiniti napor i detaljnije regulirati pravila kojima se određuju veličina nagrade i način na koji se obračunava naknada troškova kroz tablice. Usporedbom pravila koje reguliraju sustav nagrađivanja stečajnih upravitelja u Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj, možemo zaključiti kako su pravilnici glede tog pitanja u RS i BD, ipak, sveobuhvatniji jer Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika RS i kao i isti Pravilnik u BD reguliraju i nagradu u slučaju namirenja razlučnih vjerovnika. Ova nagrada nije regulirana u RH, ali jest u Crnoj Gori i Republici Srbiji. Stoga, zakonodavci RS i BD su se vodili i rješenjima koja su prihvaćena u te dvije države. Pored toga, hrvatski zakonodavac se opredijelio za dva kriterija pri određivanju dopunskog ili stimulativnog kriterija (stupanj namirenja stečajnih vjerovnika i osobitog zalaganja stečajnog upravitelja), u RS i BD određena su tri kriterija (složenost stečajnog postupka, dužinu trajanja stečajnog postupka, stupanj namirenja vjerovnika). Složenost stečajnog postupka koju određuje stečajni sudac prema deset kriterija u RS i BD, sveobuhvatnije i od pravila u Srbiji i Crnoj Gori. Sustav nagrađivanja koji tek treba biti definiran u federaciji Bosne i Hercegovine, treba se voditi prihvaćenim rješenjima u Republici Srpskoj i Brčko distriktu. Odnosno bosanskohercegovački zakonodavac uvijek treba težiti rješenjima koja su adekvatna njegovim specifičnostima bez slijepog implementiranja tuđih pravila.

INPUT FOR THE DISCUSSION ON THE REFORM OF BANKRUPTCY LEGISLATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA: CAN SOLUTIONS FROM CROATIAN LEGISLATION PERTAINING TO INSOLVENCY PRACTITIONERS' FEES SERVE AS A NORMATIVE MODEL?

Summary

The costs of a bankruptcy proceeding are certainly one of indicators of the quality of one such proceeding. This is to say that an adequate model of covering the costs of bankruptcy proceedings, including the practitioner's fee, is one of the basic elements of an efficient bankruptcy proceeding. Otherwise, the risk of inadequate effort on the part of the practitioner is multiplied, as is the cost of a costly and slow proceeding. This paper is based on comparing the relevant legislation in Bosnia and Herzegovina with that in the Republic of Croatia. At the same time, a legal review provides an insight into similarities and differences between the legal regulations in Bosnia and Herzegovina and those in the Republic of Croatia. The fact that Bosnia and Herzegovina and the Republic of Croatia have a history of being part of the same country and share common tradition and standards in individual branches of the law is a logical reason to choose Croatian legislation as the model. Furthermore, a clear orientation towards an existing system with a considerable practical experience makes sense because it makes it possible to use court practice and professional literature as a tool in solving problems that come up during application of the laws. Limiting factors are not forgotten either, primarily those concerning the organization of the state of Bosnia and Herzegovina. However, because of the scope of the subject matter, this paper is able to tackle only certain issues related to bankruptcy costs. The authors wish to stress the evident fact that there is a critical need for a de lege lata review of the legal regulation regarding the status of insolvency practitioners' fees in the legislation of Bosnia and Herzegovina.

Key words: bankruptcy law reform, insolvency practitioner fees, Bosnia and Herzegovina, Republic of Croatia.